

1. Přehradní nádrže

Specifika údolních nádrží – vliv morfologie a kvality vody na strukturu potravních sítí a další biotické interakce

Vliv parametrů vody v přítoku do nádrže a doby zdržení na:

- vznik přechodné zóny s intenzivním mícháním, zařazení přítokové vody do profilu nádrže
- biotické a abiotické gradienty, typ sukcese na podélném profilu nádrže
- různou roli autotrofní a heterotrofní složky planktonu (*autochtonní versus alochtonní zatížení organickými látkami*) rychlé změny ve složení planktonních společenstev

Jezera versus přehrady ?

Nejvýznamnější rozdíly -
„KAŇONOVITÉ“ přehradní nádrže

Relativně krátká doba zdržení

Prostorová heterogenita

Hráz

Gradienty, sukcese

ŘEKA

Chemismus

Zooplankton

Fytoplankton

Ryby

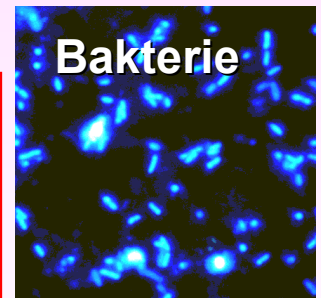
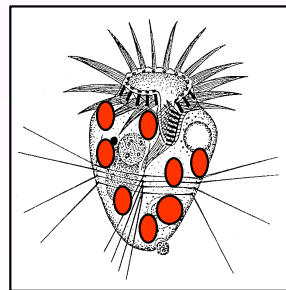
? Mikrobiální procesy ?

- Interakce
- sukcese
- složení
společenstev

Bakterie

Virová lyze

Bičíkovci

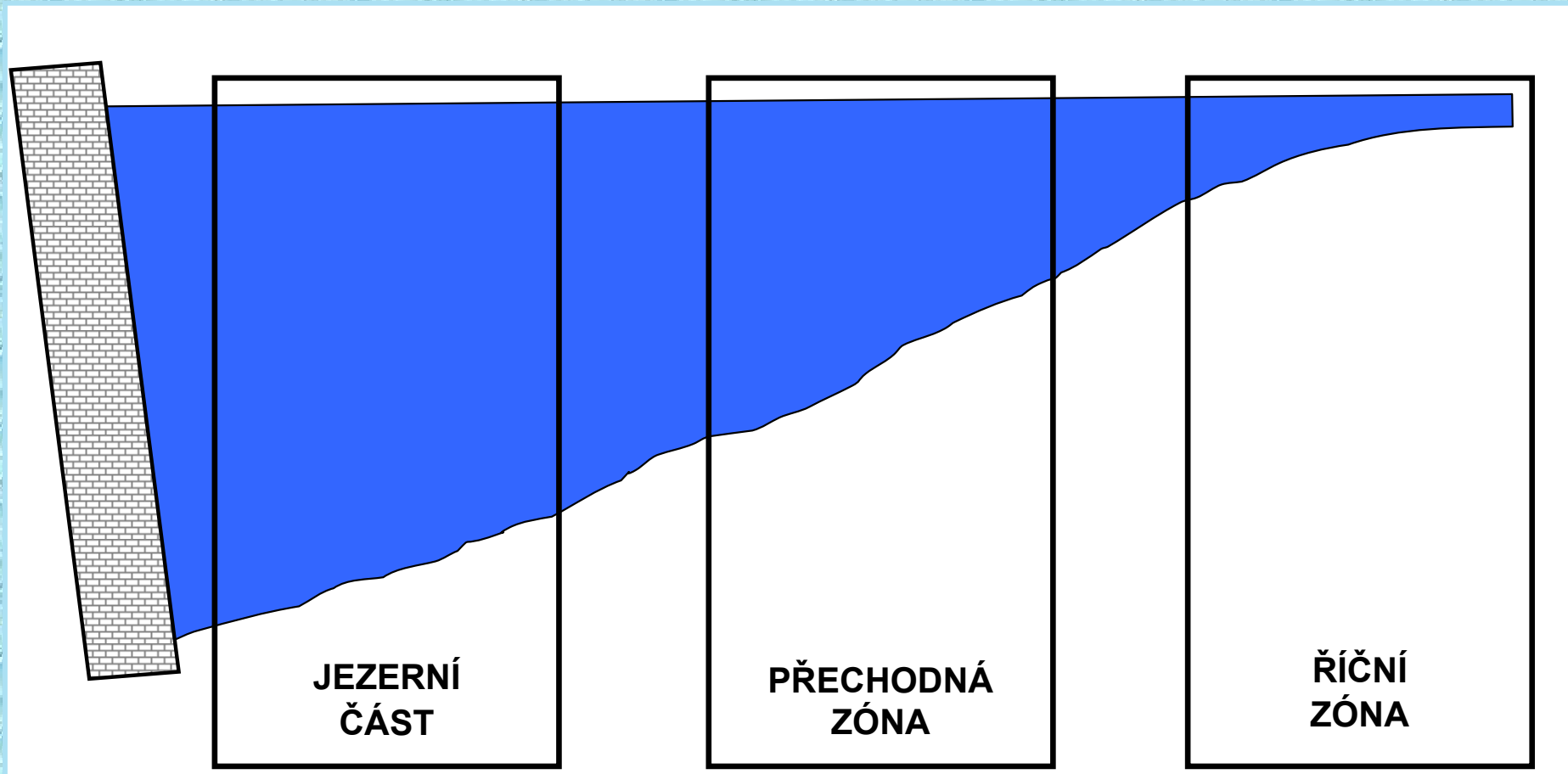

Kaňonovitě nádrže

Přechodné systémy mezi jezery a řekami

**PROSTOROVÁ
HETEROGENITA**

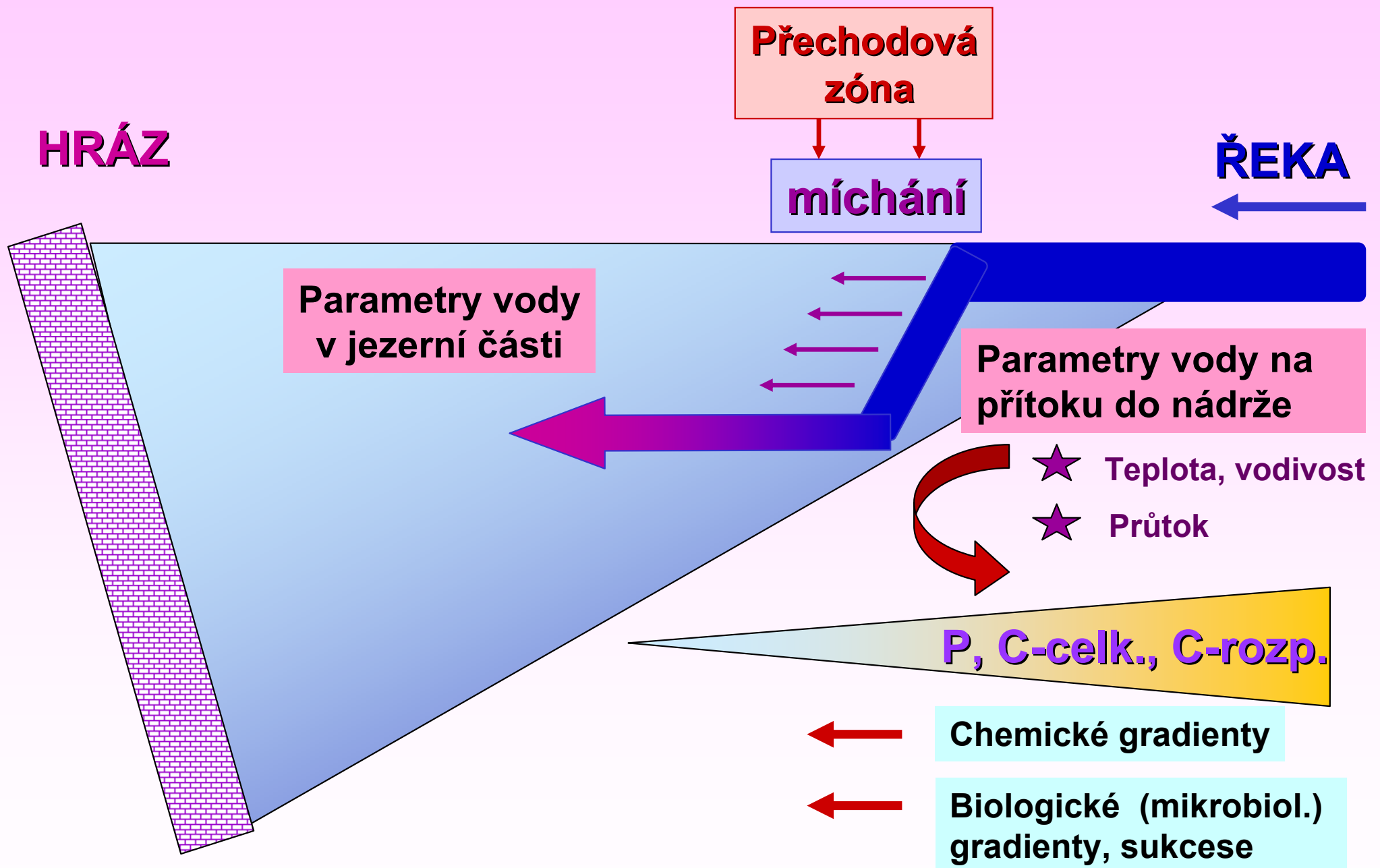
Prostorová heterogenita

HRÁZ

významné gradienty v chemických, fyzikálních a biologických parametrech

ŘEKA

Gradienty na podélném profilu kaňonovitých nádrží

Kaňonovité nádrže – prostorová heterogenita

Vliv rozdílného zatížení nutrienty a organickými látkami v přítoku do nádrže na typ sukcese a podíl autotrofní a heterotrofní složky planktonu

Tři příklady na vzrůstajícím gradientu trofie:

Mesotrofní - ŘÍMOV „meso- eutrofní“

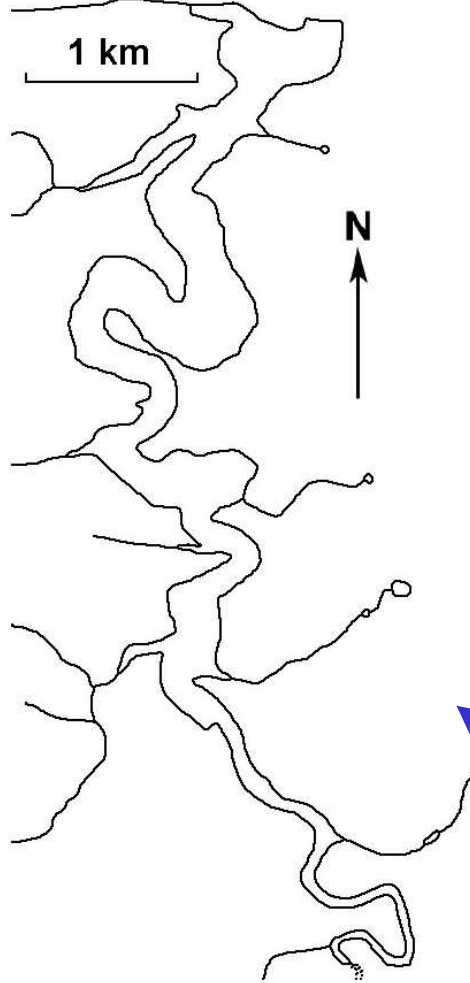
Eutrofní – ORLÍK

v povodí větší města a intenzivně hnojená rybníční oblast třeboňské pánve, ZLATÉ STOKA napojena prostřednictvím Lužnice (přítok Vltavy)

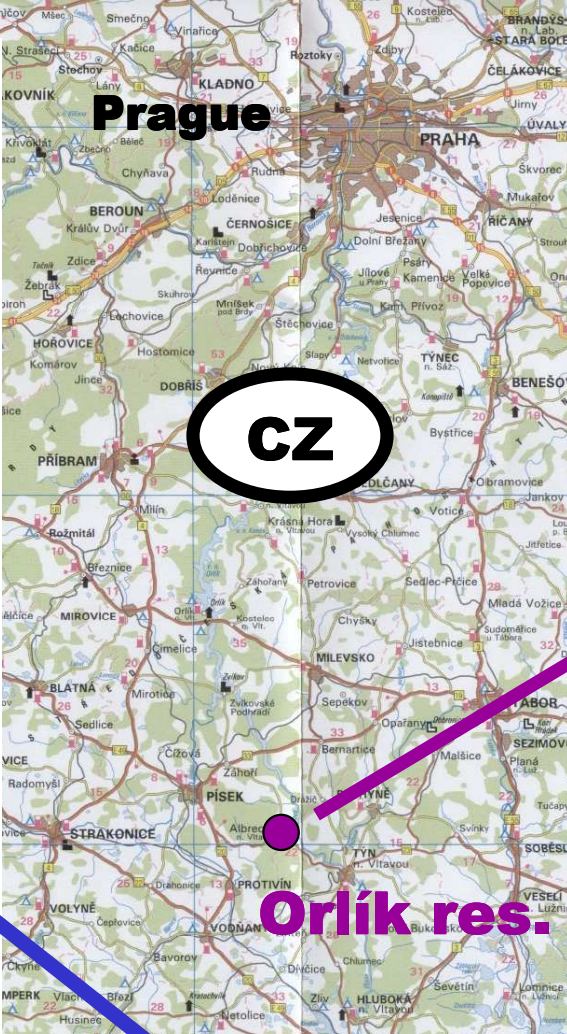
Hypertrofní – SAU, Španělko

v povodí intenzivně zemědělská činnost, živočišná výroba

Rímov reservoir

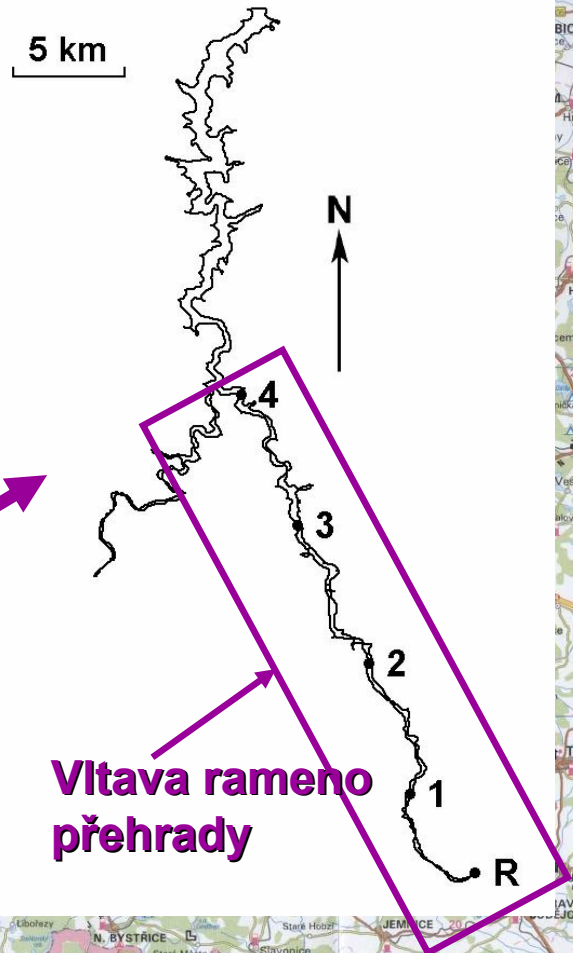
Prague

CZ

Orlík res.

Orlík reservoir

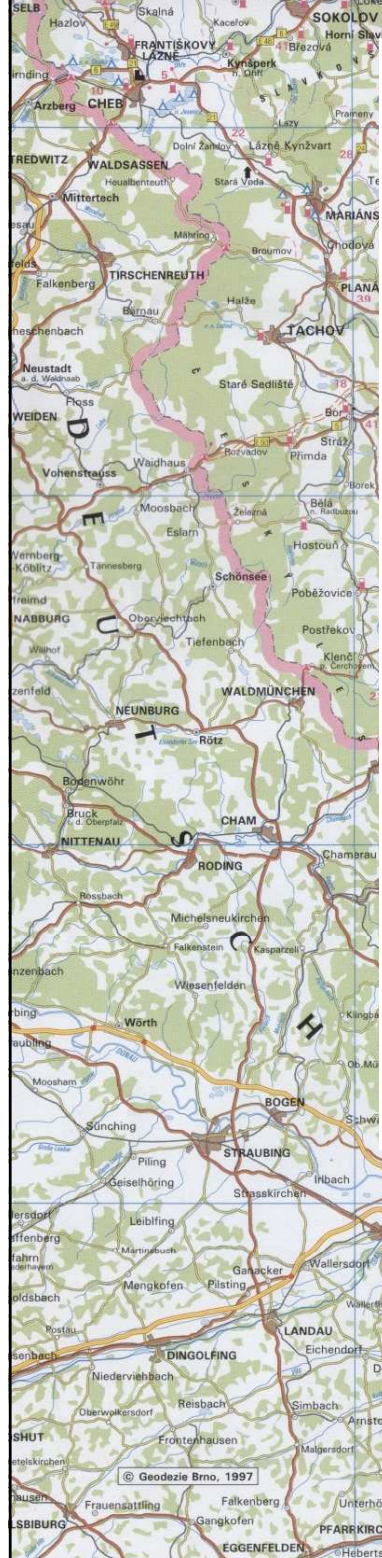
Vltava rameno přehrady

České Budějovice

Rímov reservoir

D

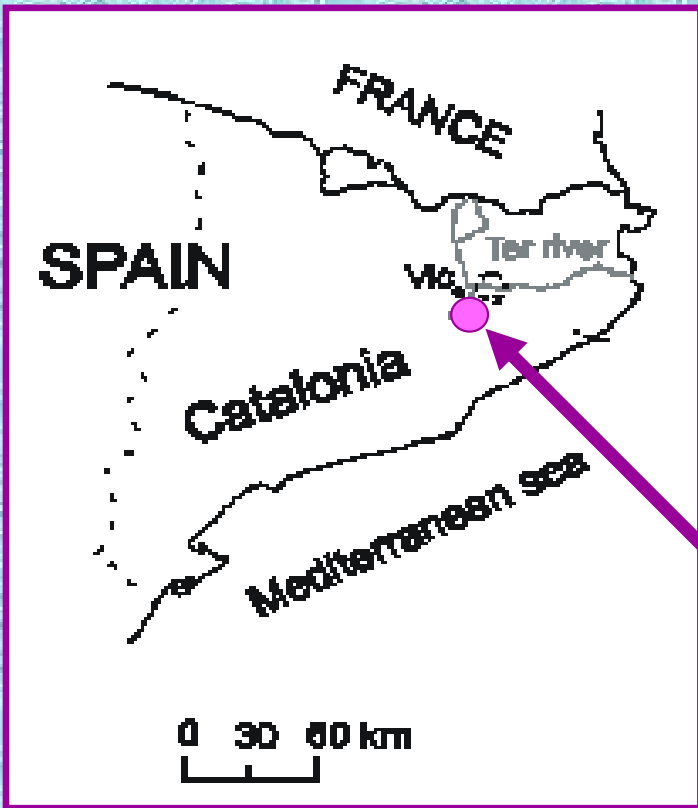
A

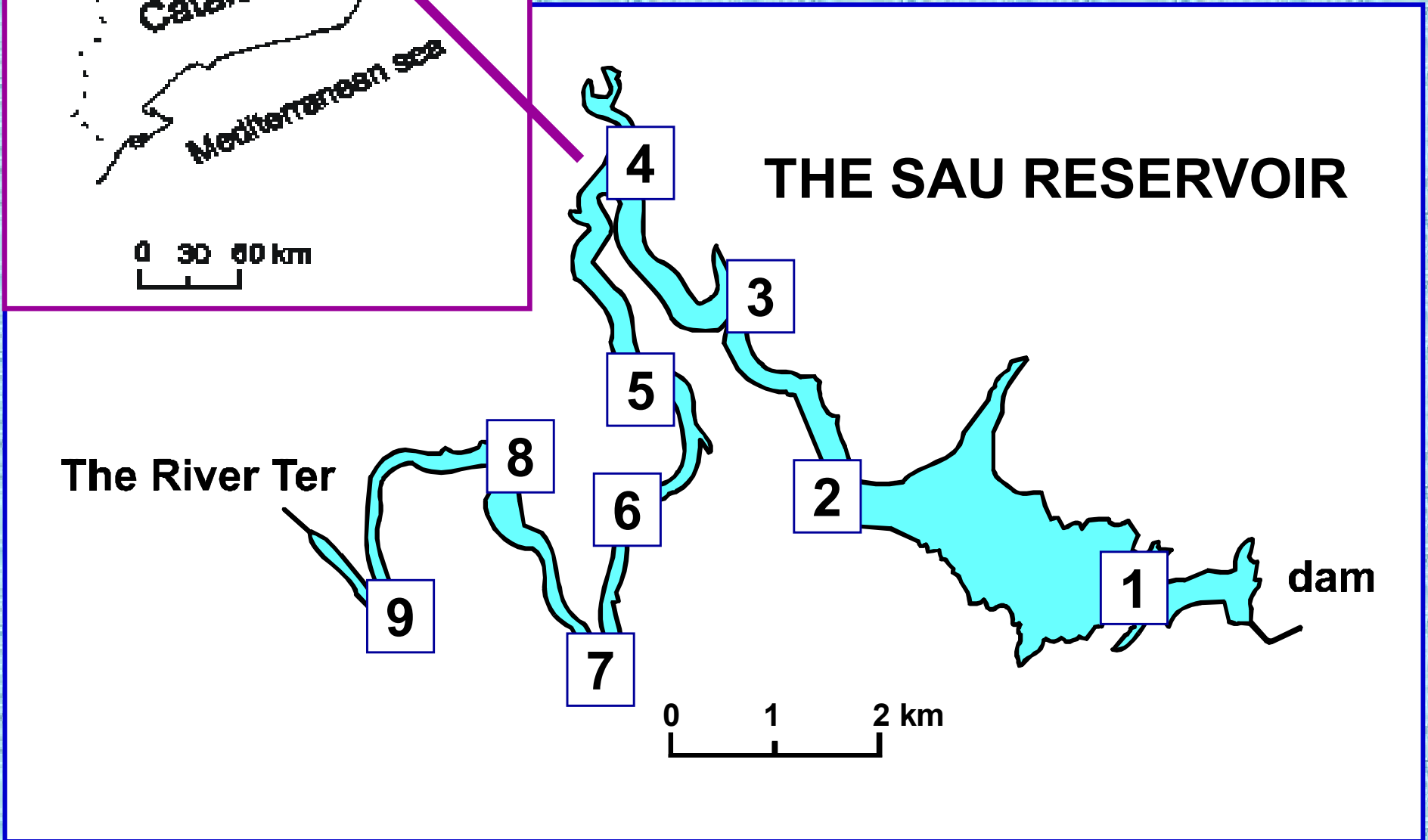
© Geodezie Brno, 1997

**Dolní část přehrady SAU
Katalánsko, Španělsko**

9 vzorkovacích stanovišť
(v ca. 1.8 km vzdálenostech)

Charakteristiky 3 kaňonovitých přehradních nádrží

<u>Parametr</u>	<u>Římov</u> (1999)	<u>Orlík</u> Vltavské rameno (2000)	<u>Sau</u> (1997-99) (Španělsko)
Objem, mil. m ³	30	112	117
Délka, km	13	31	16
Max. / min. hloubka	43 / 16	43 / 13	75 / 25
Průměrná doba zdržení, dny	90	23	86

Chemismus, průměrné koncentrace v řece

TN / TIN, mg/l	2.1 / 1.6	4.0 / 2.7	2.2 / 1.7
TP / DRP, µg/l	78 / 39	180 / 40	250 / 120
POC / DOC, mg/l	0.7 / 5.6	4.0 / 8.4	2.5 / 3.5
BDOC, mg/l	0.5	2.5	2
BDOC / TIN / DRP (molar ratio)	33 / 91 / 1	62 / 75 / 1	22 / 31 / 1

(BDOC = biodegradabilní org. C)

Vysoký DOC, ale nízký POC & BDOC
- humínové látky

Nejvyšší POC, DOC a BDOC
- vys. prim. prod.

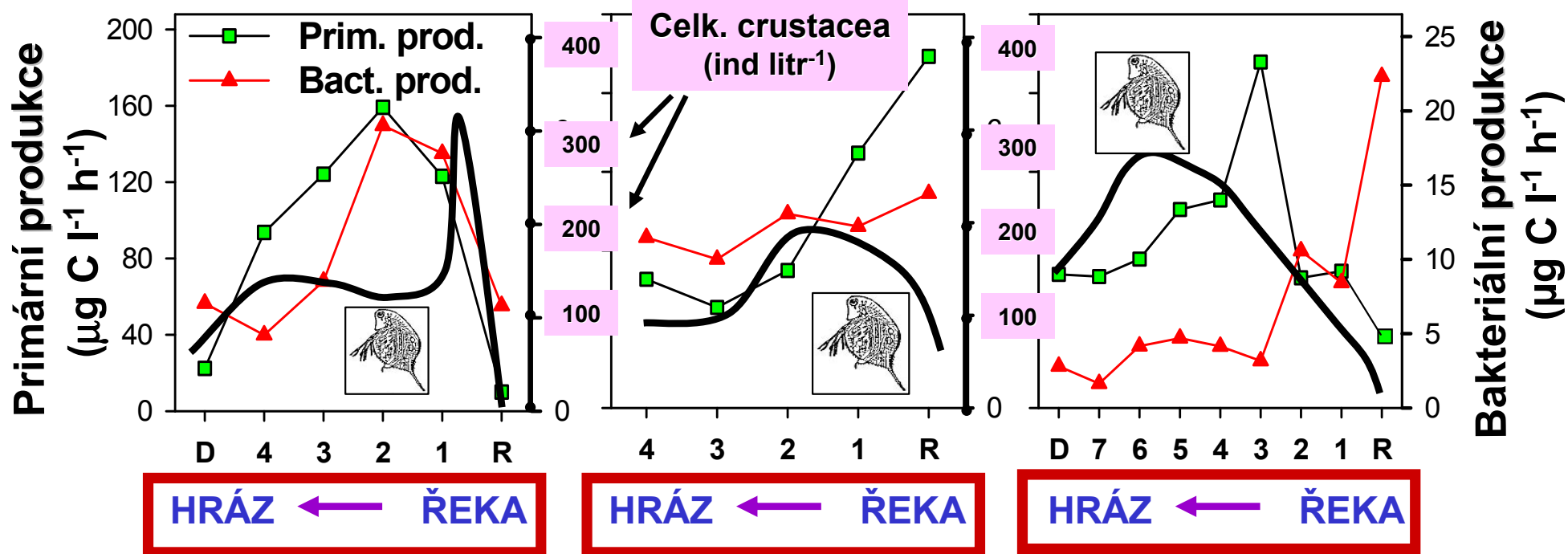
Nejvyšší podíl BDOC v DOC
- anthropogenní vliv

Římov (CZ)

Orlík (CZ)

Sau (SP)

(Sezónní průměry)

Gradients v kaňon. nádržích s různým zatížením v říčním přítoku

Římov

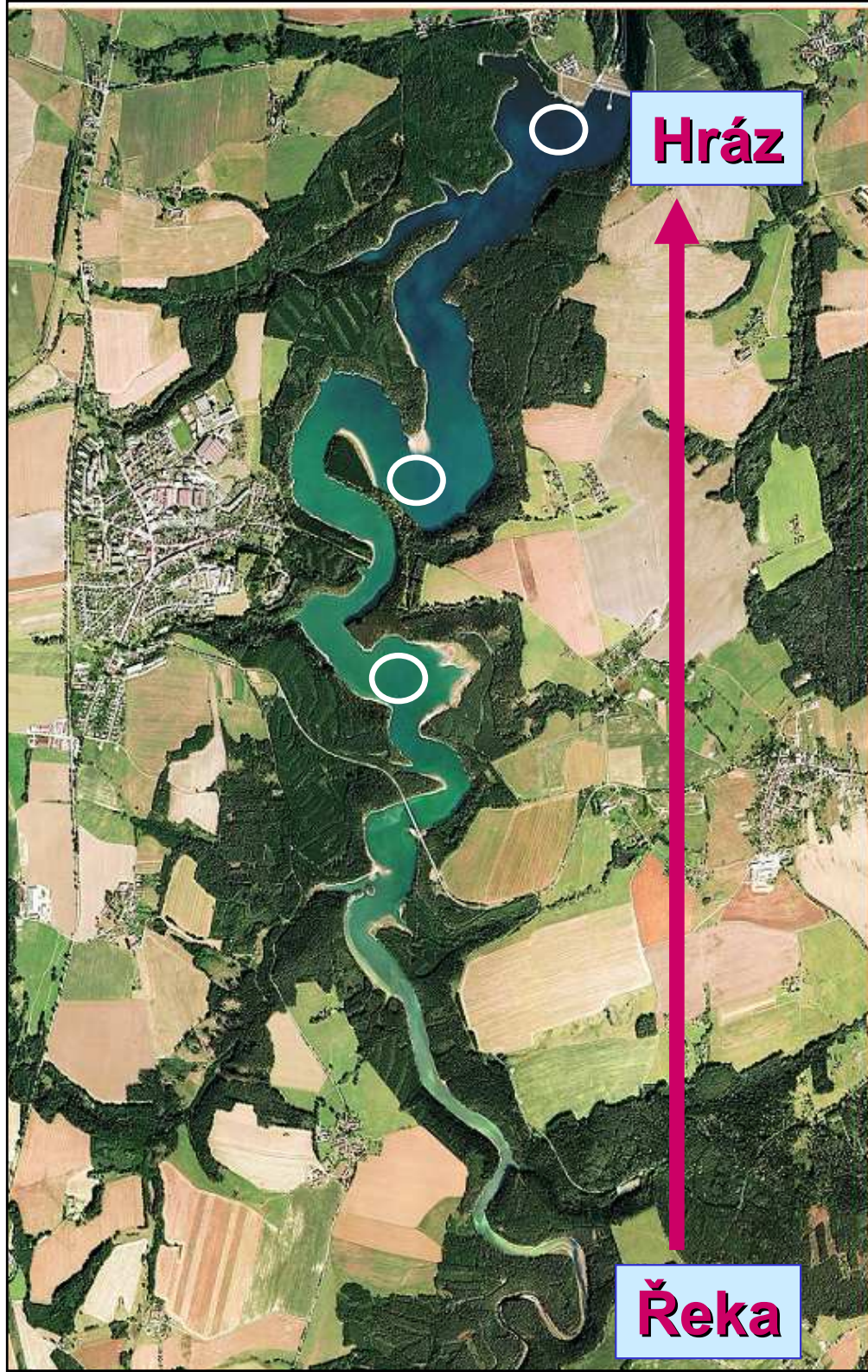
Průměrné zatížení
P a organickým C

Orlík

silně průtočný
Vysoké zatížení P

Sau

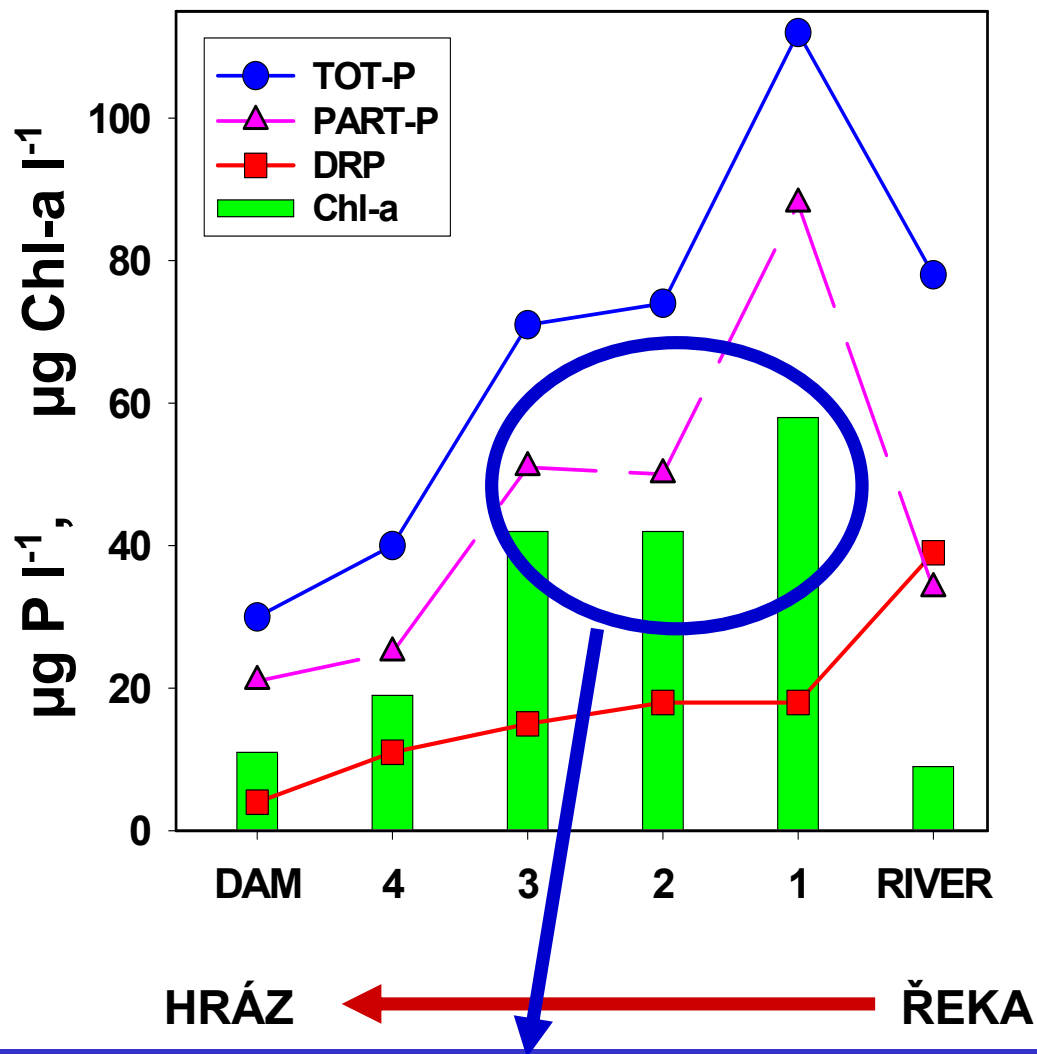
Extrémní zatížení
P a organickým C

Přehrada Římov

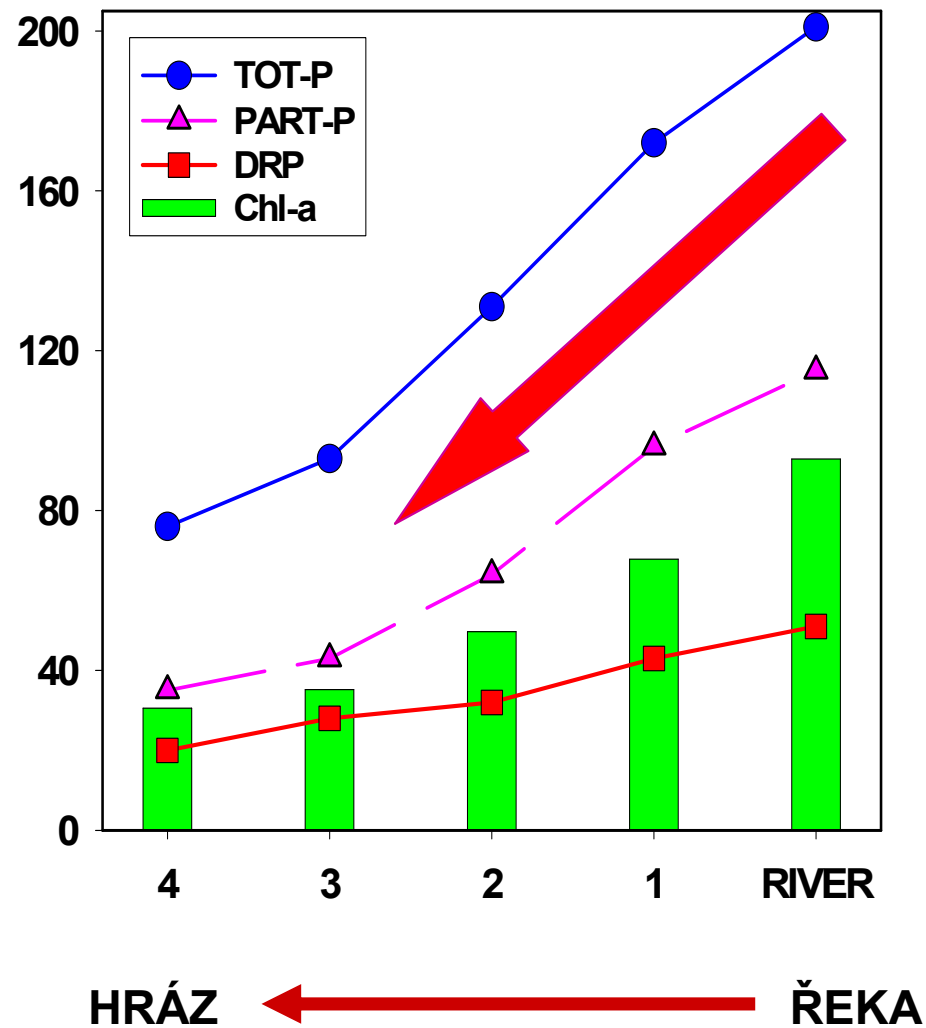
**Letecký snímek
ukazující silný
gradient v množství
fytoplanktonu (Chl-a)
směrem od řeky k
hrázi nádrže**

Římov

Autochtonní
produkce

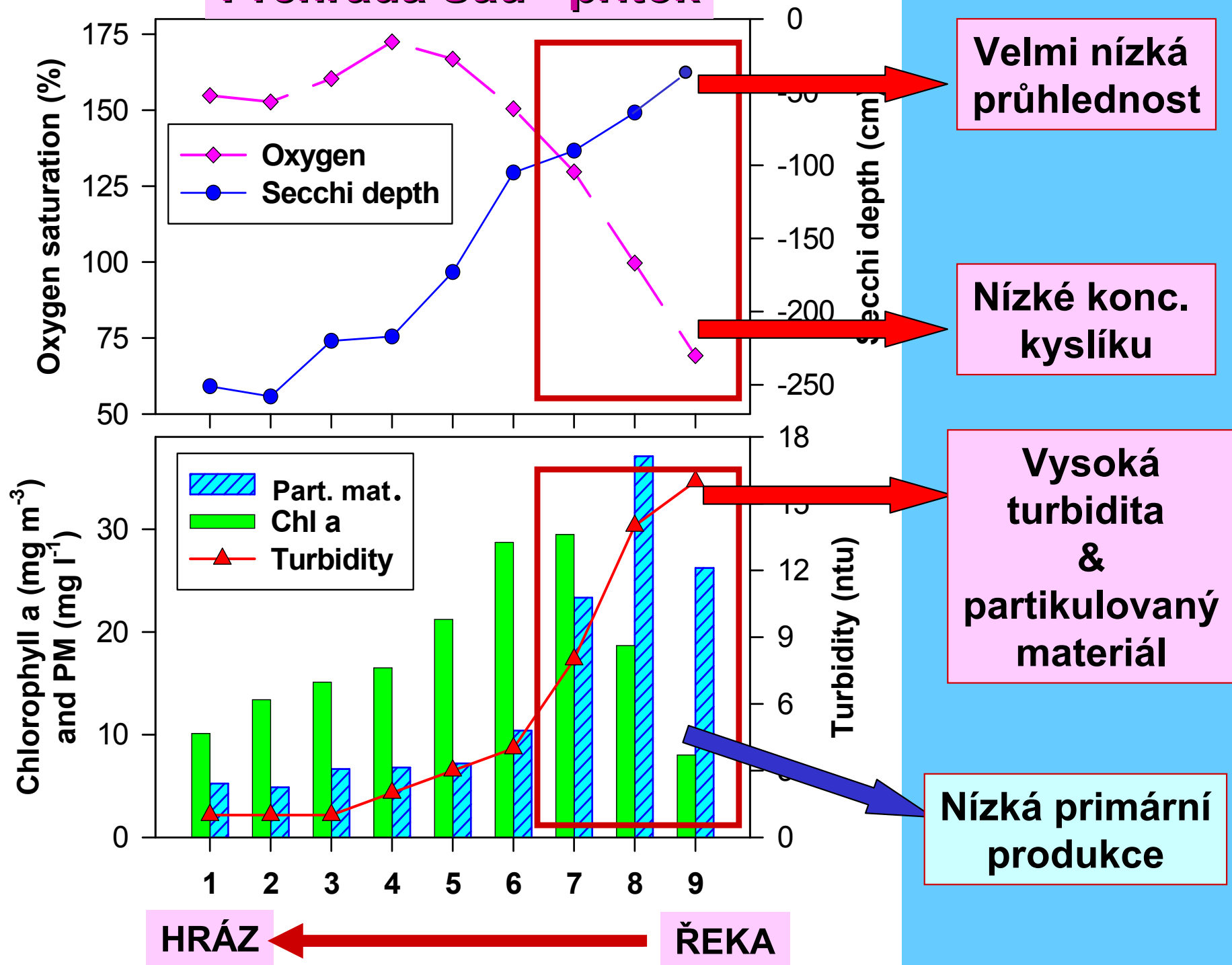
Orlík

Allochtonní
zatížení

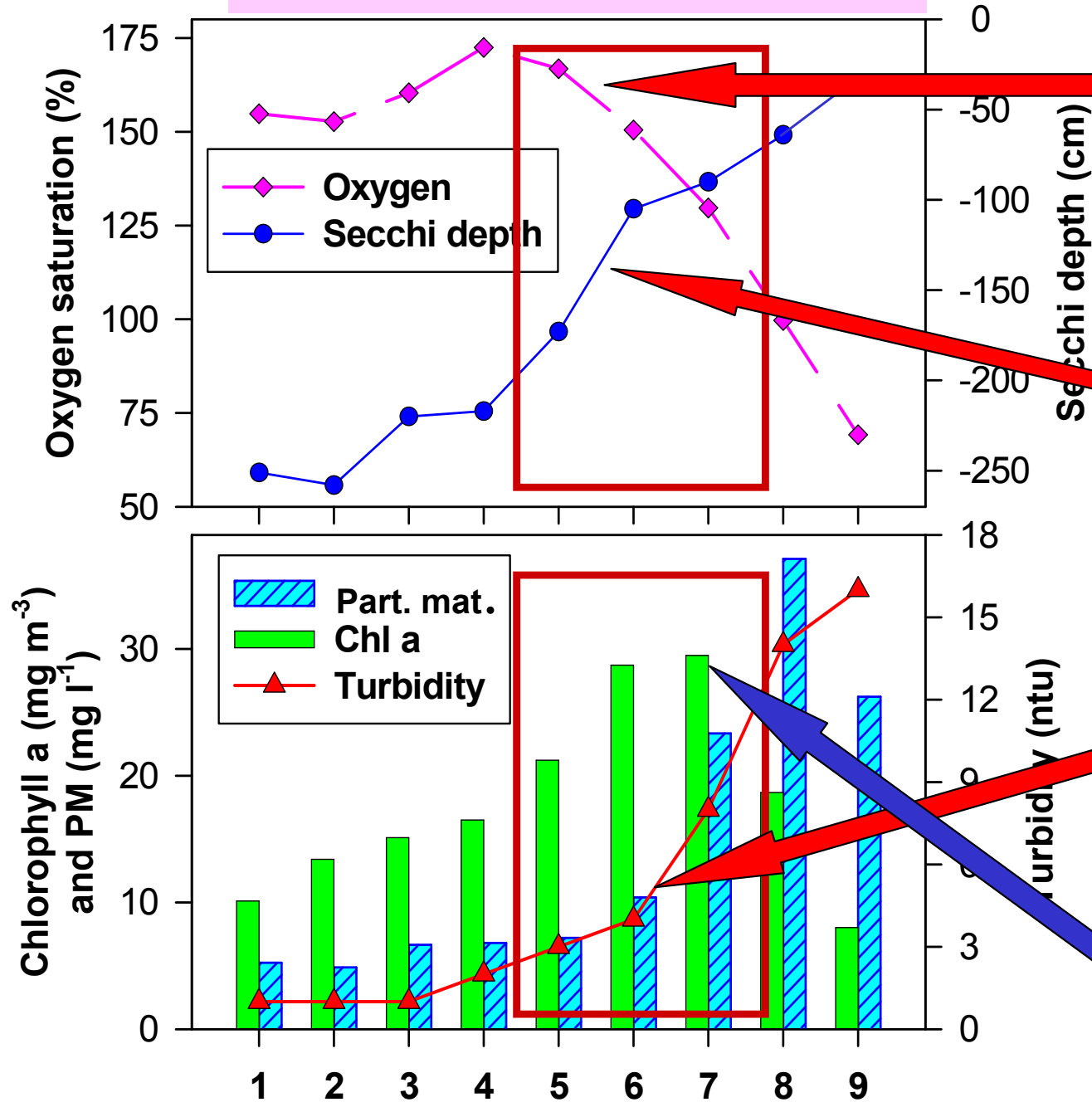
Chemické a fyzikální gradienty, nárůst autotrofů

Přehrada Sau - přítok

Chemické a fyzikální gradienty, sukcese autotrofů

Přehrada Sau střední část

Zvyšující se konc. kyslíku

Nárůst průhlednosti

Pokles turbidity & Partikulovaného materiálu

Vysoká prim. Produkce !!

HRÁZ

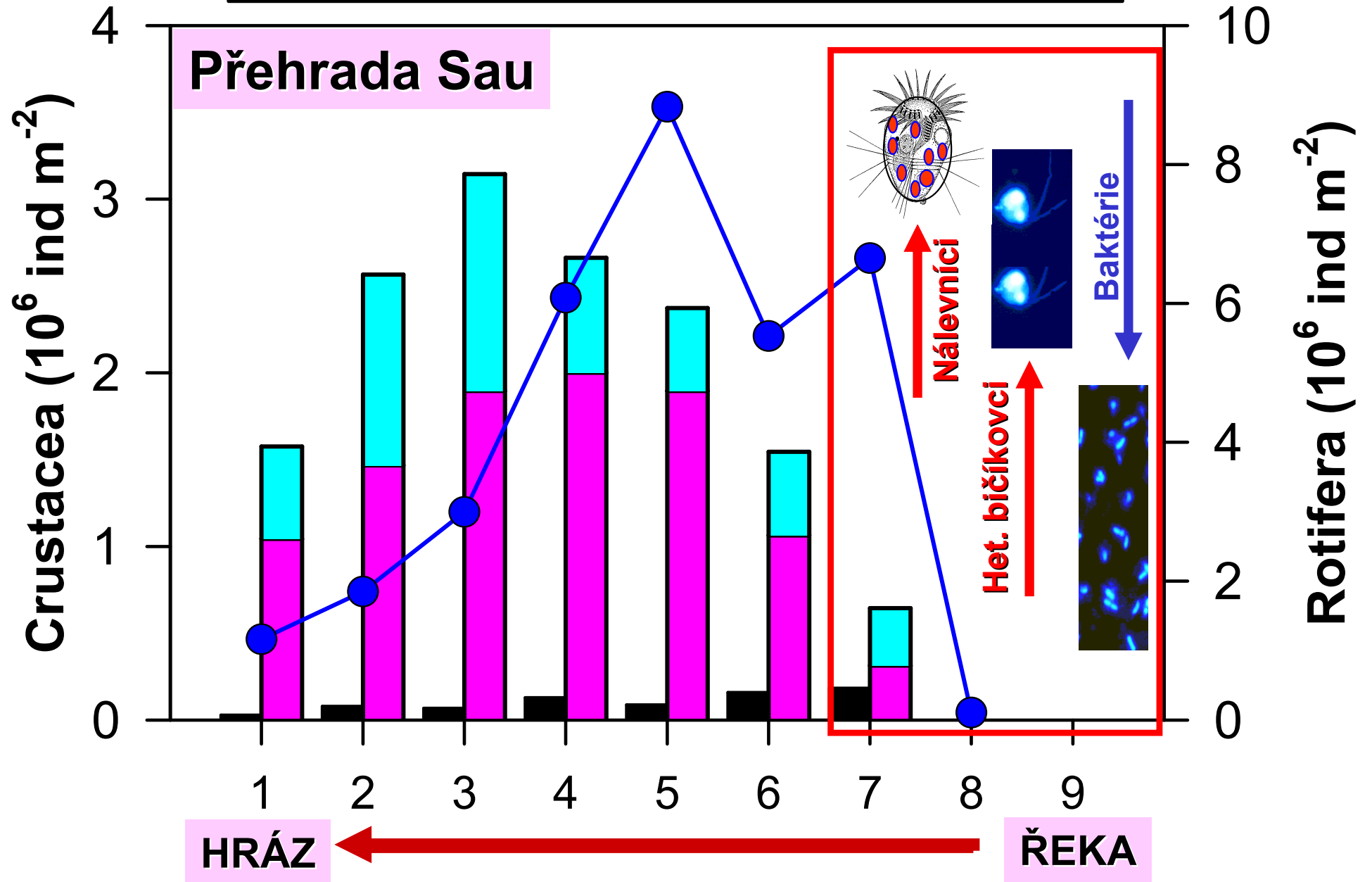
ŘEKA

Nauplii

Cladocera

Copepoda

Rotifera

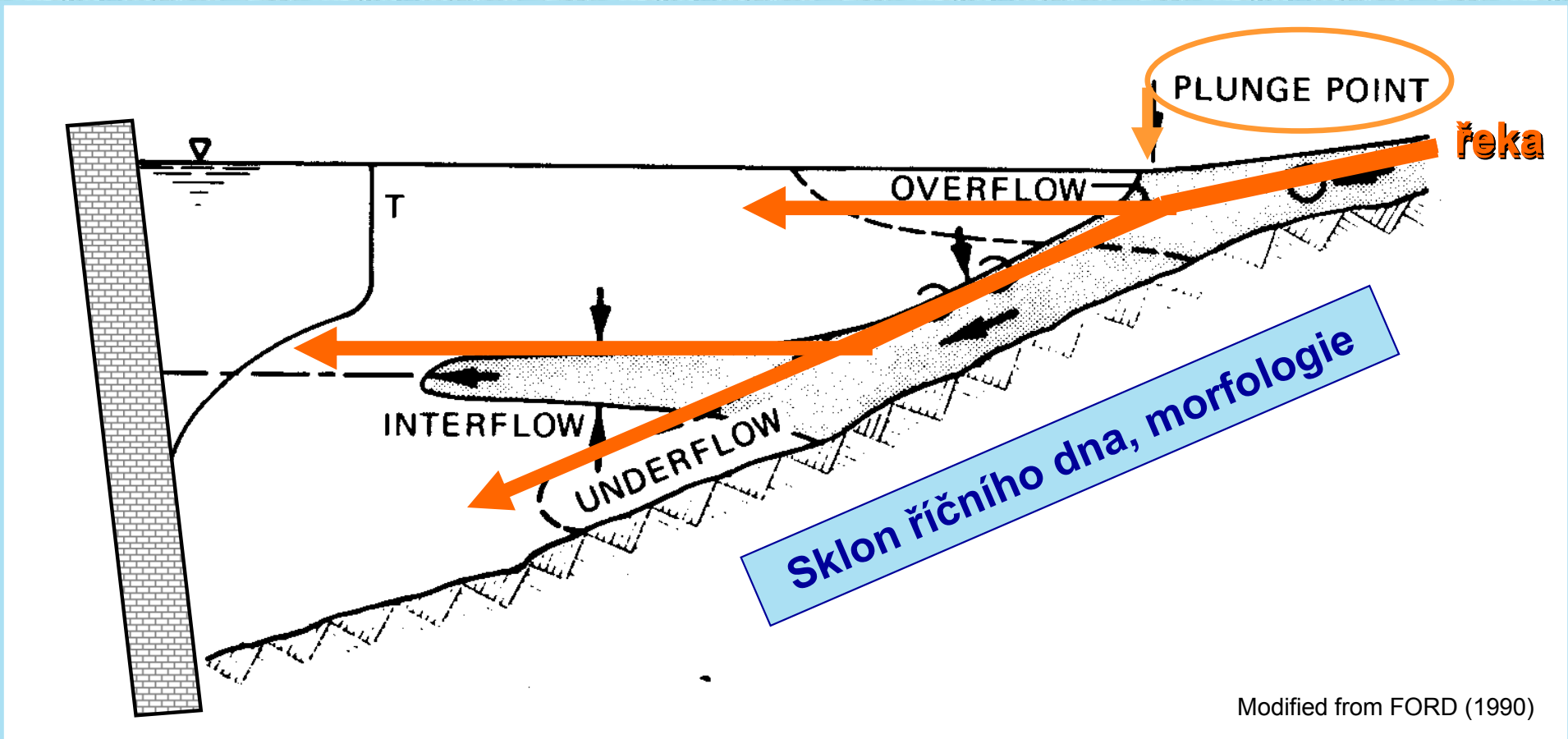

Zařazování říční vody do nádrže

3 Typy cirkulace

- mění se hloubka zanoření říční vody do nádrže

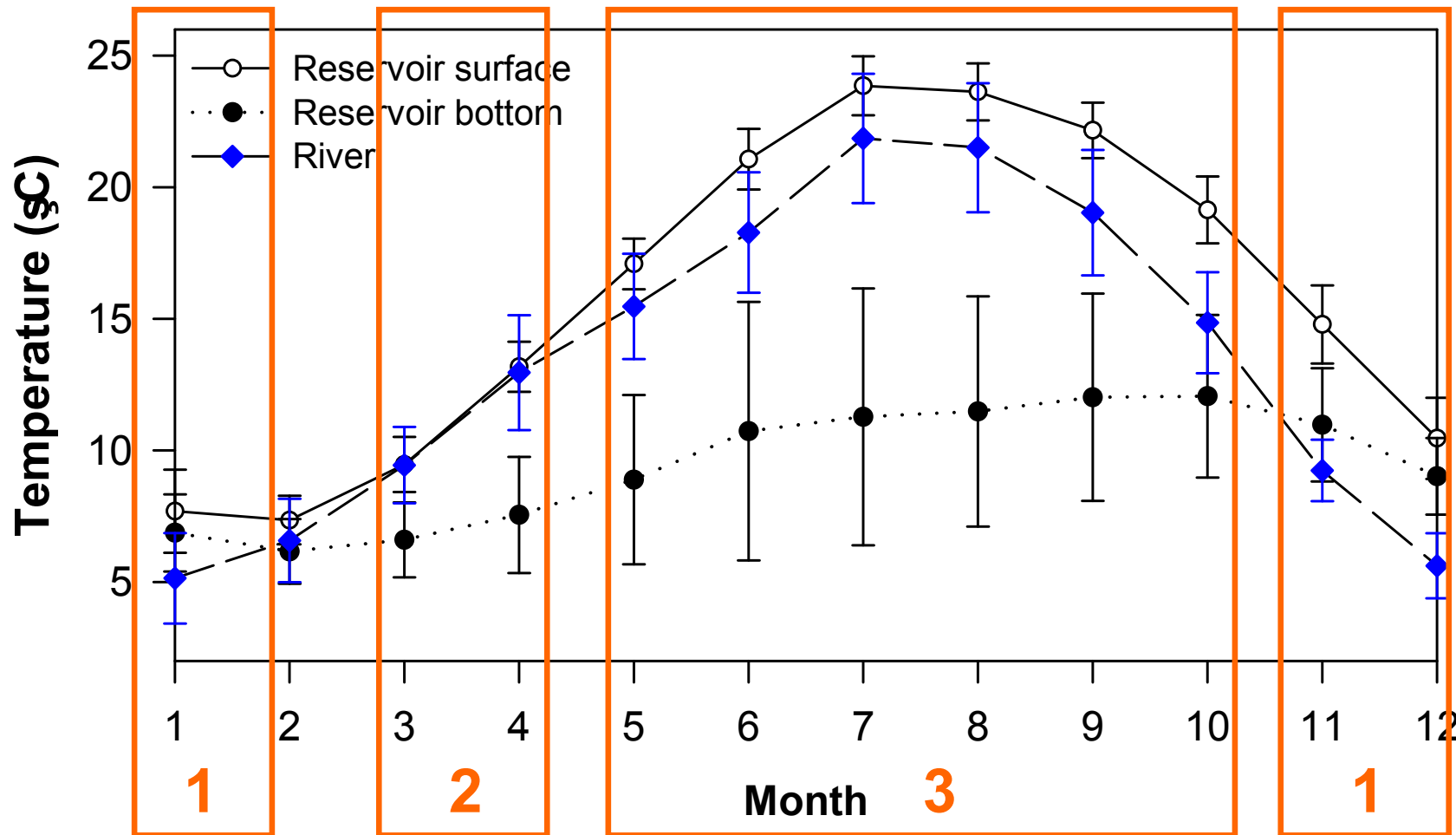
Přehrada x Řeka
(rozdíl teplot)

Bod zanoření („Plunge point“) = míchání říčních a přehradních vodních mas

Příklad - přehrada SAU, průměrné teploty vody 1964-85

Empirický model cirkulace / zanoření
řiční vody v podélném profilu nádrže

- 1 tok po dně v zimě
- 2 povrchový tok, jaro
- 3 tok „středem“, léto-podzim

**Heterogenita na podél. profilu
přehrady SAU – *teplé klima !***

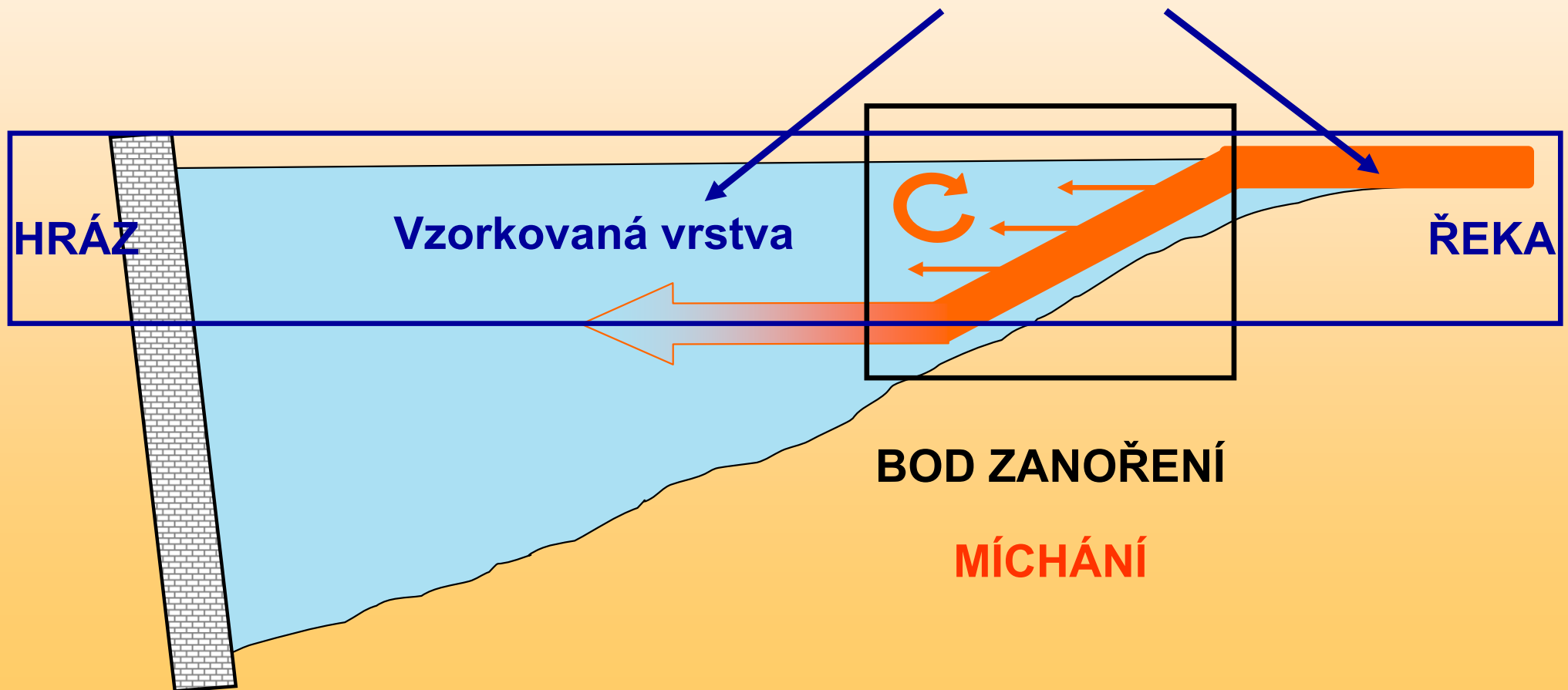
**SEZÓNÍ ZMĚNY V ZAŘAZOVÁNÍ
A MÍCHÁNÍ NA PODÉLNÉM PROFILU:**

Povrchový tok - jaro
Tok střední vrstvou, léto-podzim
Tok po dně, zima

Procento říční vody přimíchané do
vzorkované vrstvy epilimnia ???

Teplota !

**„MASS BALANCE“ MODEL
vodivost a koncentrace chloridů**

Podíl přitékající říční vody - přimíchání do epilimnia

Přehrada Sau, 8 podélných profilů, 1997-1999

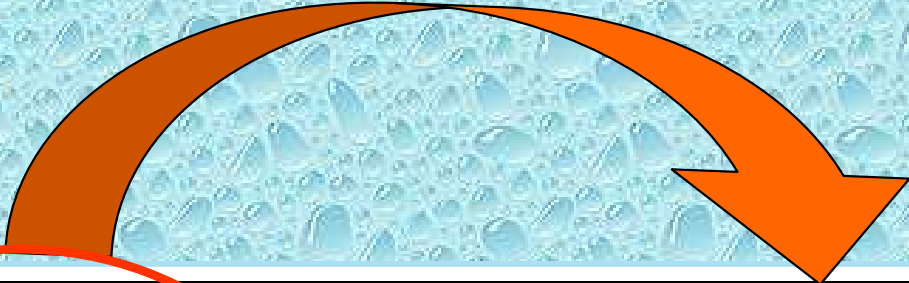
Datum odběru	Typ přimíchání řeky do vodního sloupce v nádrži	River water mixed % (Cond.)
Dec-97	Po dně	15
Jul-96, Jul-97, Oct-97	Středem	14-36
Apr-97, Feb-98, May-98, Apr-99	Povrch. tok	>50

Přehrada Sau, 8 podélných profilů, 1997-1999

Sukcese heterotrofních mikroorganismů: bakterie, heterotrofní bičíkovci, nálevníci

Početnost a maxima heterotrofních mikroorganismů byla v přímém vztahu k zatížení živinami a organickým uhlíkem v přítoku do nádrže

→ Úměrná % říční vody přimíchané do epilimnia (hydrologie !!!)

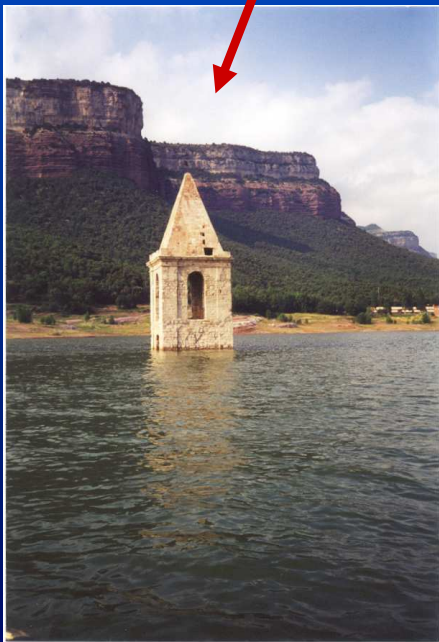
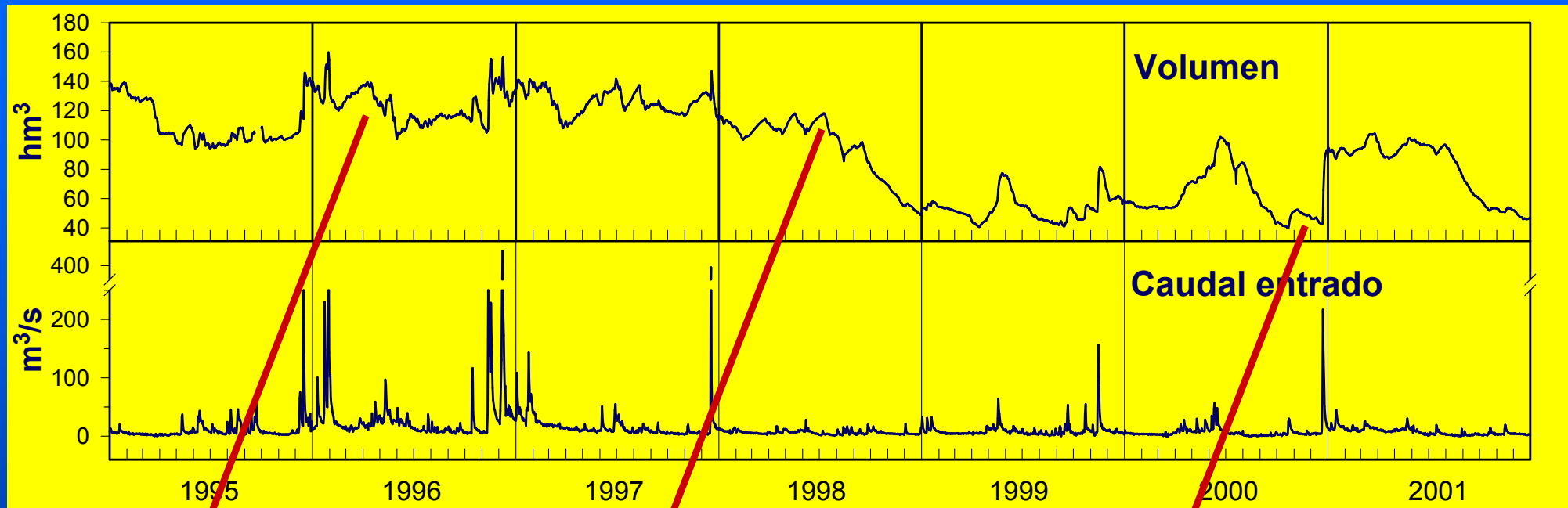

Sampling dates	River water mixed % (Cond.)	River circulation in the water column through the reservoir	Bacteria 10^6 cells ml^{-1}	HNF 10^3 cells ml^{-1}	Ciliates Cells ml^{-1}
Dec-97	15	Po dně	9	3	87
Jul-96, Jul-97, Oct-97	14-36	„Středem“	6-9	3-12	45-173
Apr-97, Feb-98, May-98, Apr-99	>50	Povrch. tok	4-16	2-22	75-611

Složitá hydrologie, výrazné sezónní kolísání hladiny
- obtížné porovnání trendů na podélném profilu

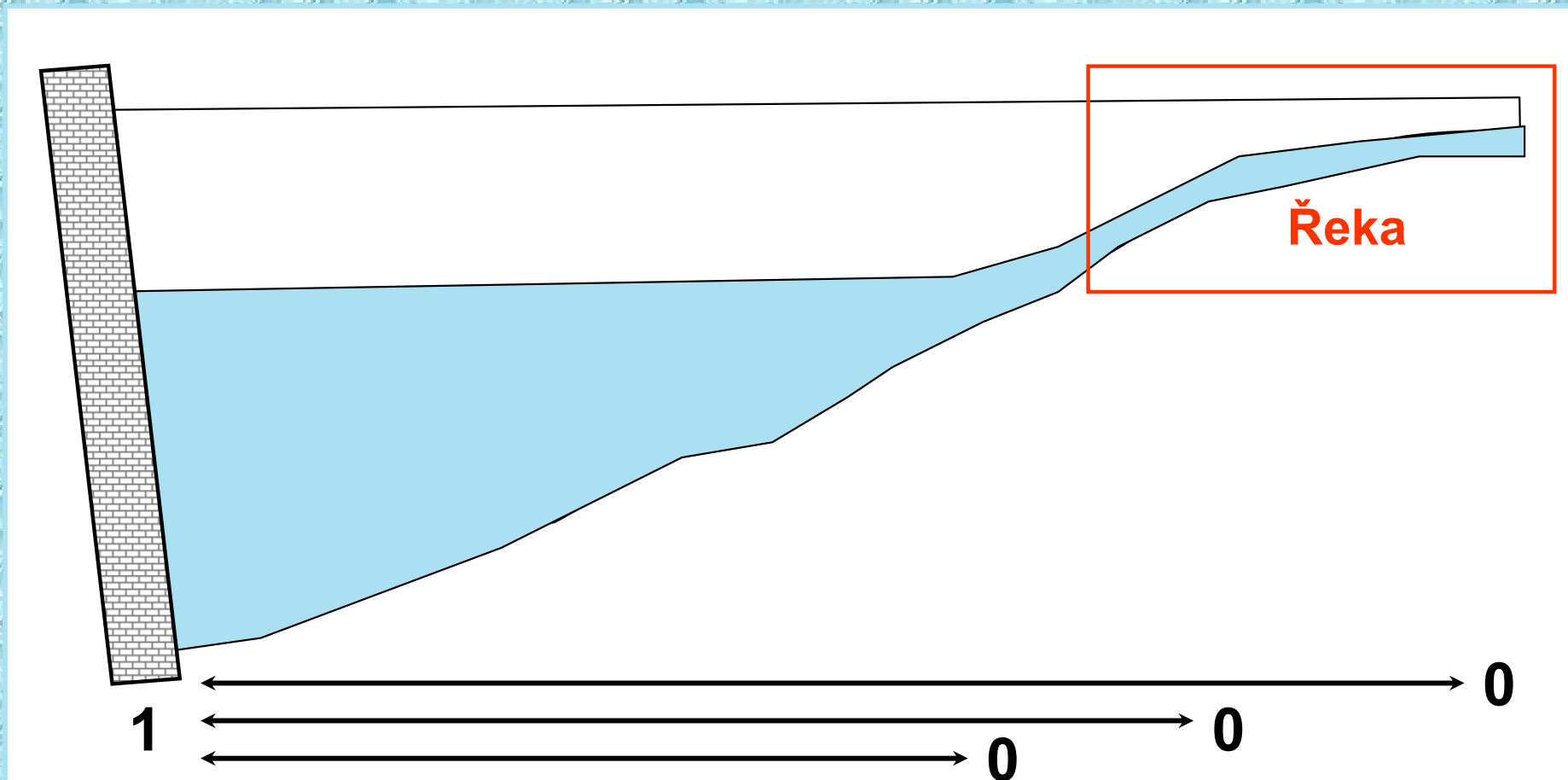

Hydromorfologie - nádrž Sau (1995 – 2001)

Pokles vody v nádrži Sau

Optimalizace (zprůměrování) dat na různě dlouhém profilu
- možnost porovnání trendů na podélném profilu nádrže

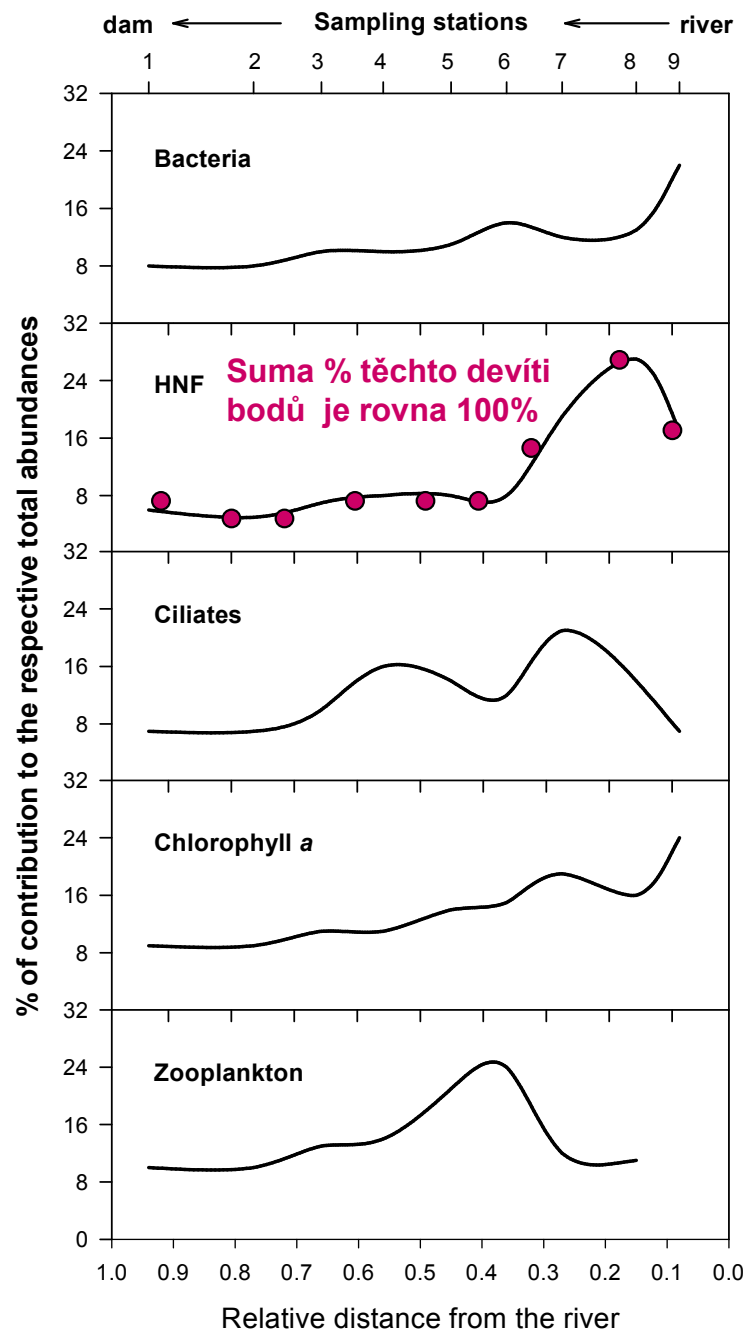

Relativní vzdálenost od řeky: vždy „vzdálenost“ mezi 1 a 0 se rozdělí např. na 10 stejných úseků

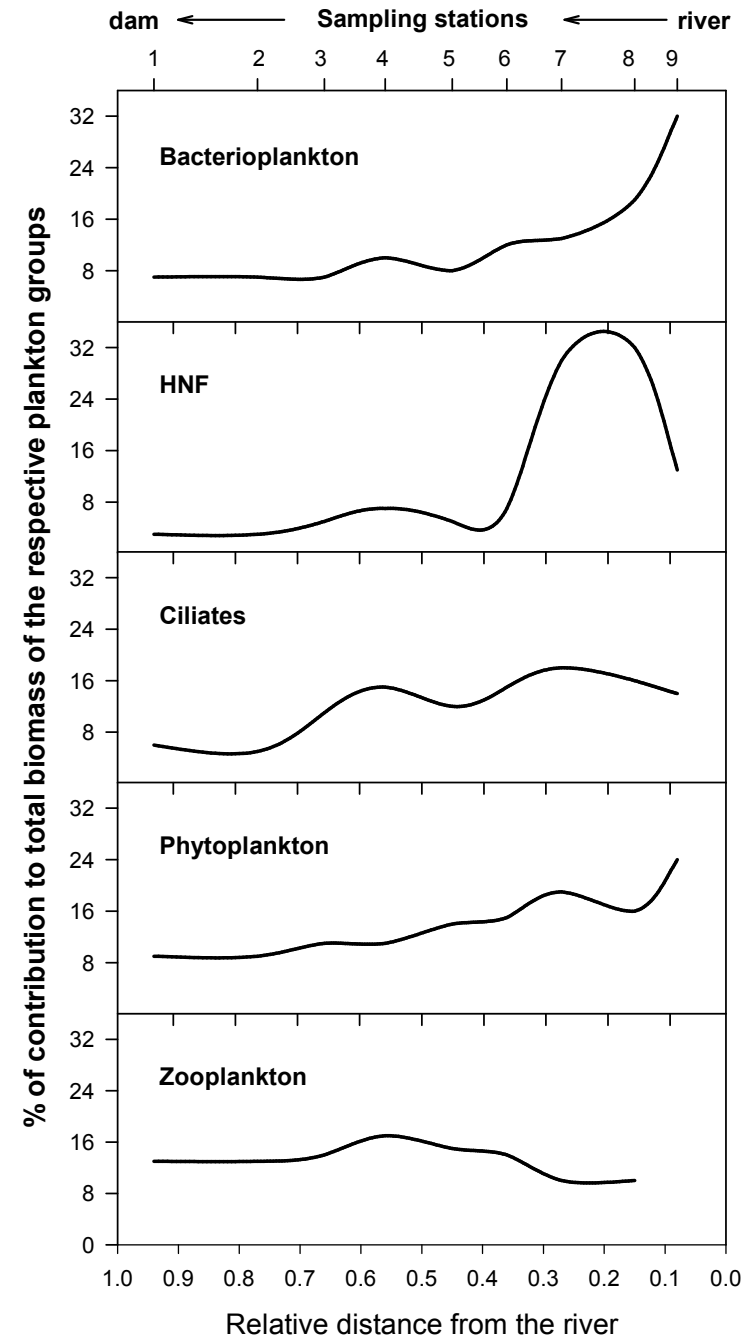
- Možnost porovnání změn biologických parametrů na podélném profilu v různém ročním období a různé výši hladiny přehrady

Sukcese planktonních společenstev na podélném profilu

POČTY

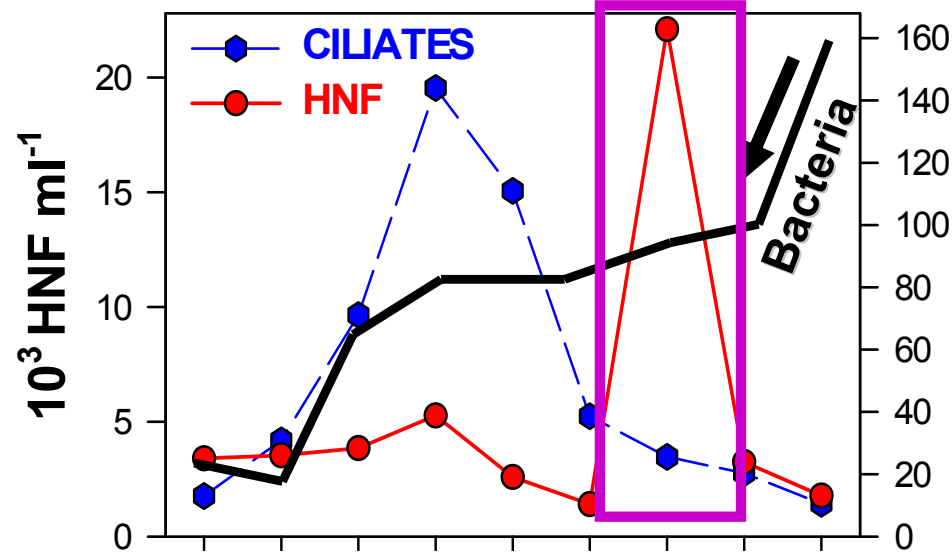
BIOMASY

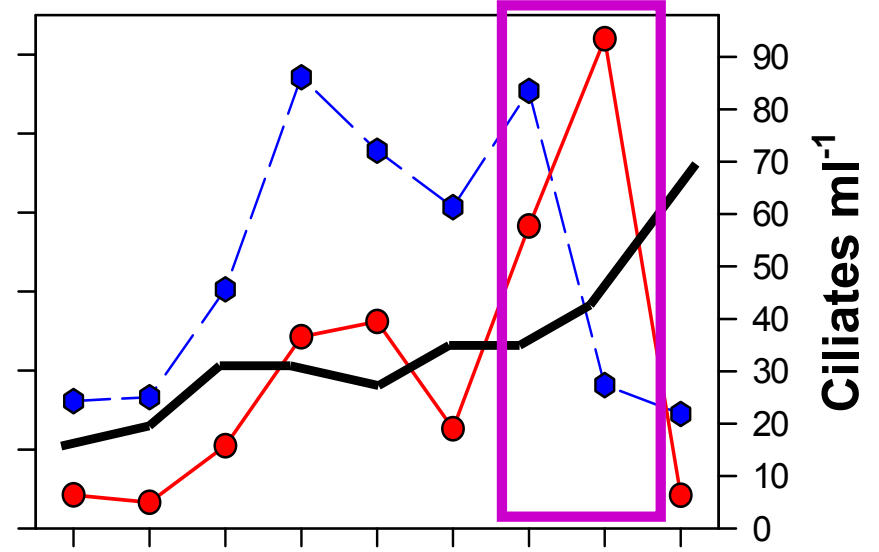

Sau Reservoir

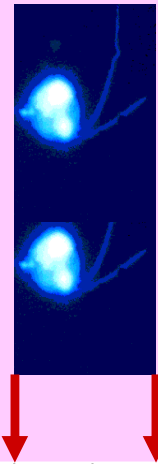
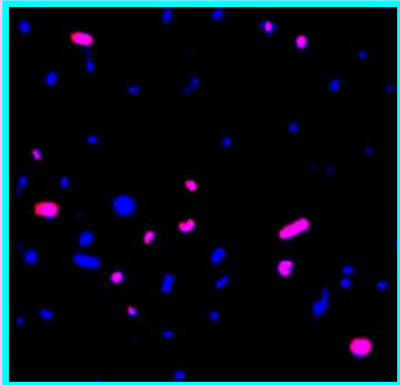
April 1997

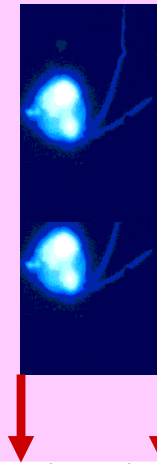
July 1997

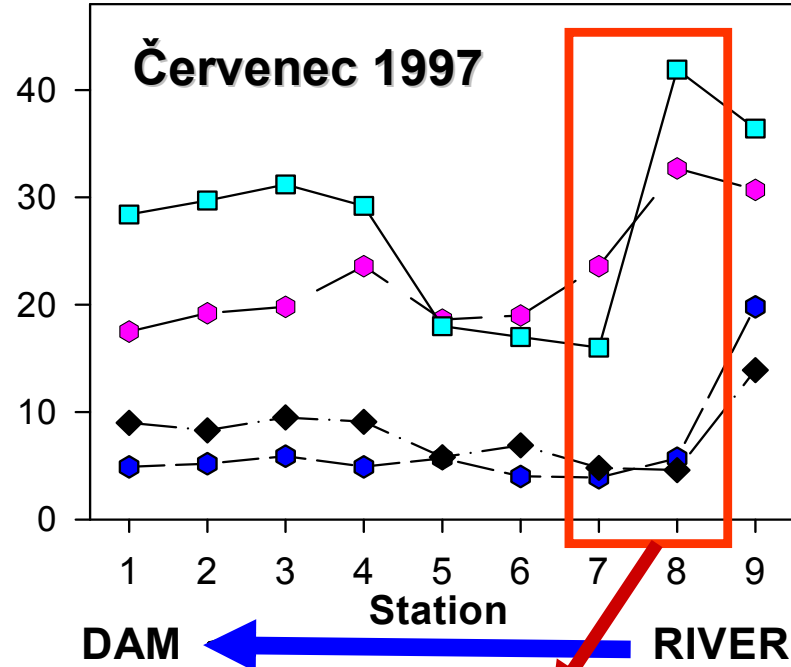
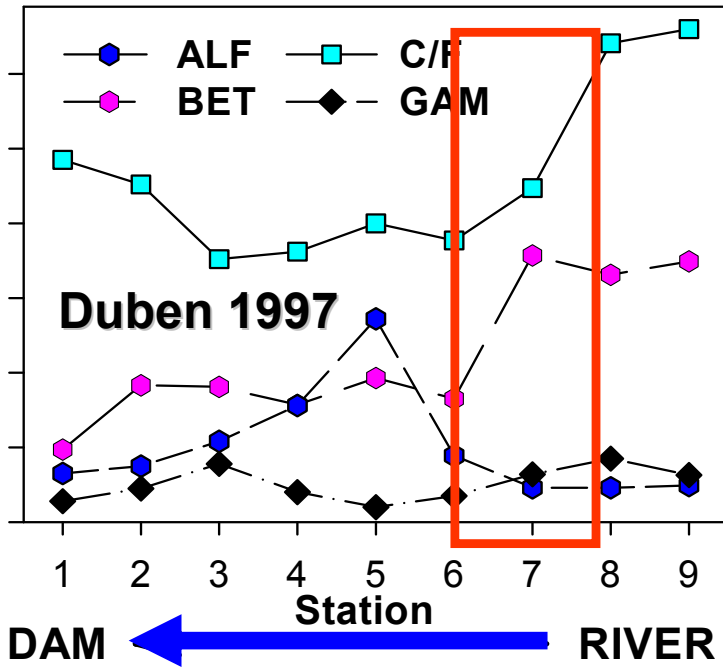
RNA-sondy - in situ hybridizace, přehrada SAU

Maxima počtů heterotrofních bičíkovců v zóně míchání řeky s jezerní částí nádrže

% celk. počtů bakt.

Tranzientní zóna, zanoření řeky

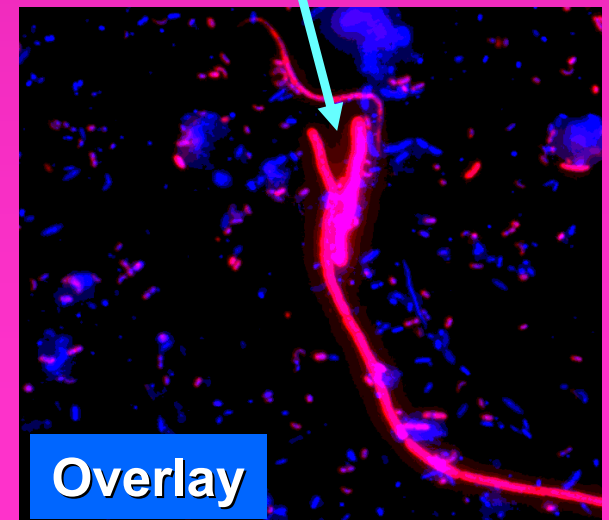
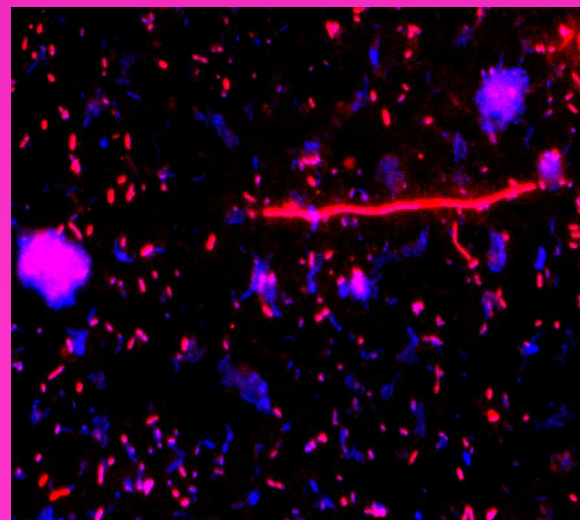
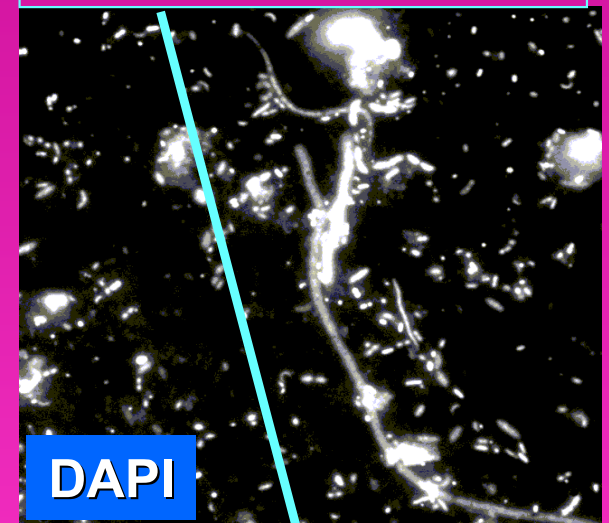
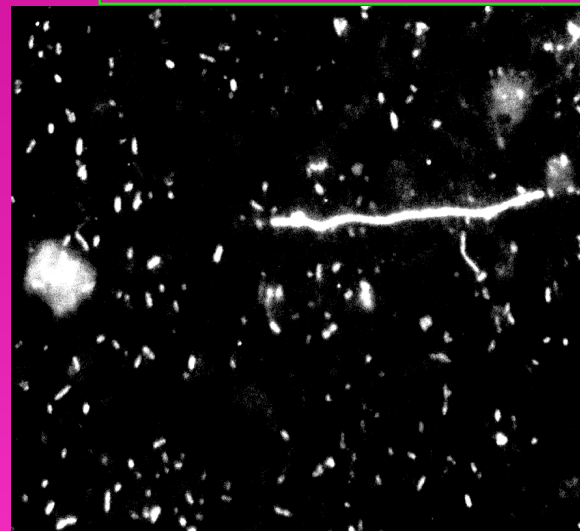
Bakterioplankton v podélném profilu nádrže Sau

HRÁZ ←

→ ŘEKA

Zóna zanoření

Cytophaga-Flavobact.

Overlay

Prostorová heterogenita

Sezónní variabilita

Zooplankton

Phytoplankton

Protists

Bacteria

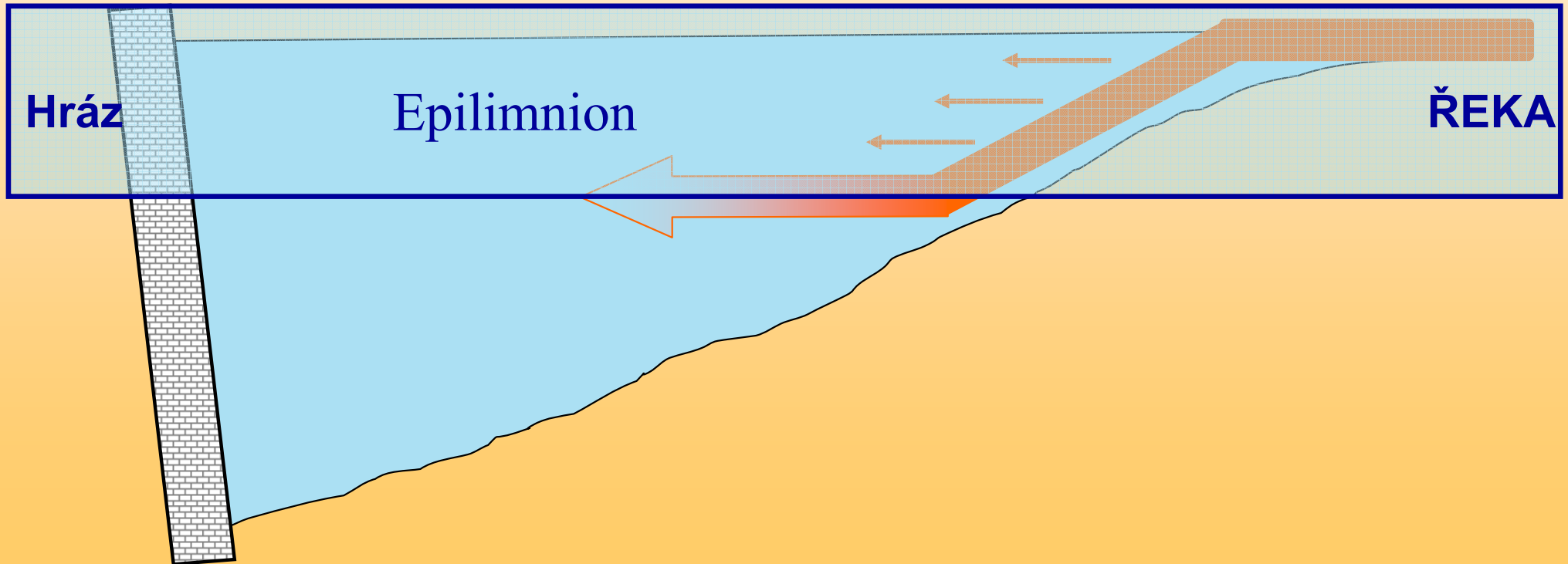
Průhlednost & koncentrace kyslíku

DOC, POC, P, N

Hráz

Epilimnion

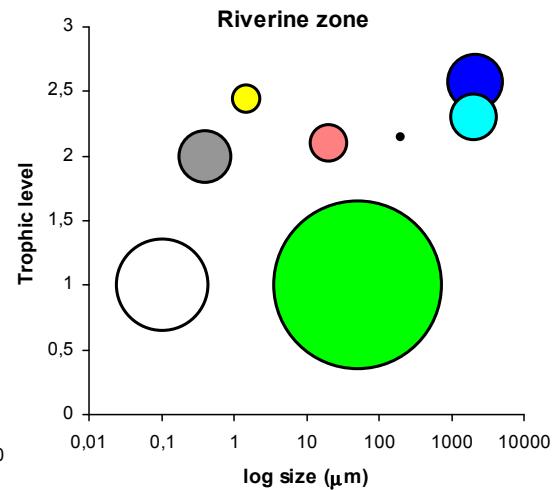
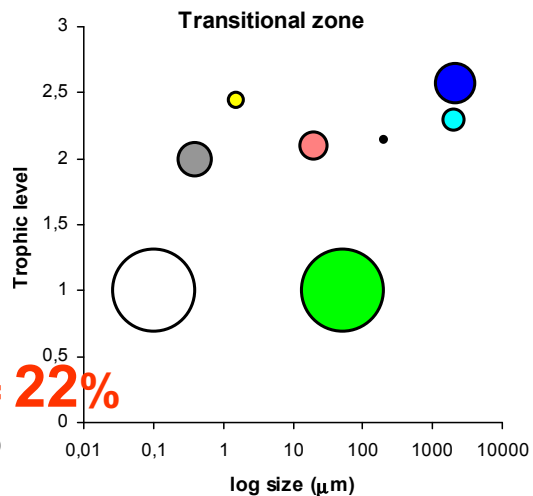
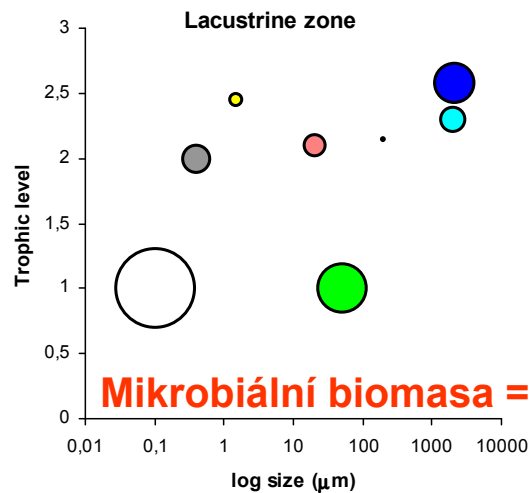
ŘEKA

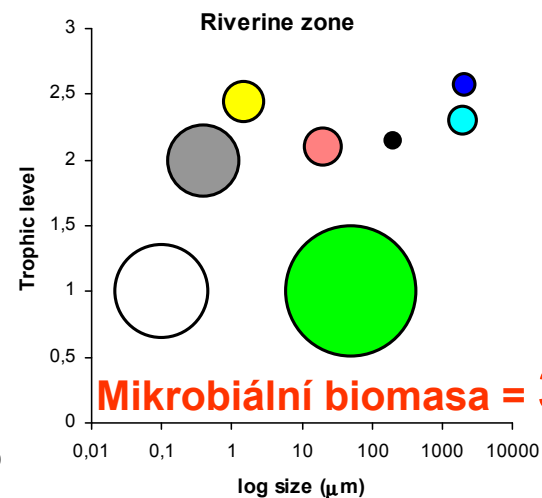
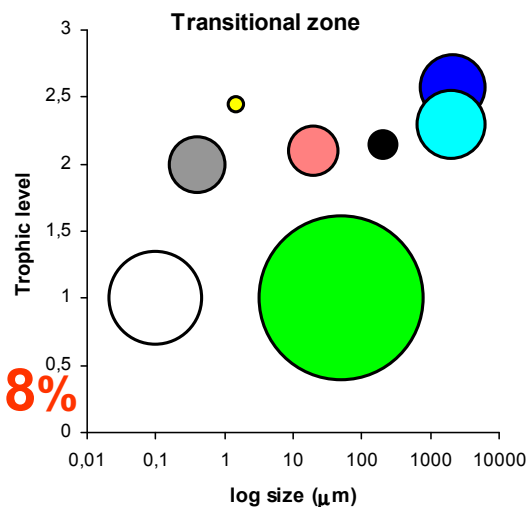
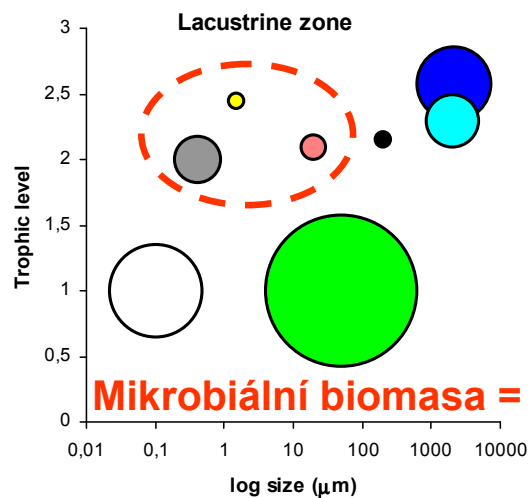
Sezónní změny

Sezónní změny v podílu org. uhlíku v planktonu

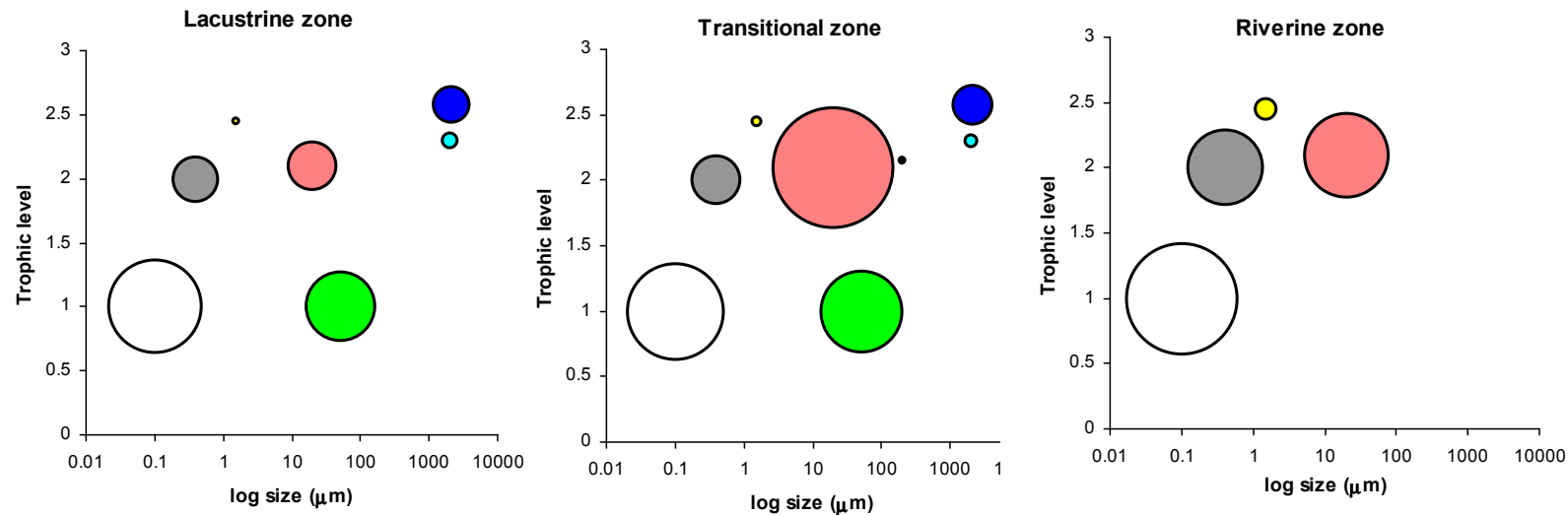
PODZIM - ZIMA

JARO - LÉTO

Březen 1998

Biomasa nálevníků

Povrchový tok
- přimíchání 51%
říční vody

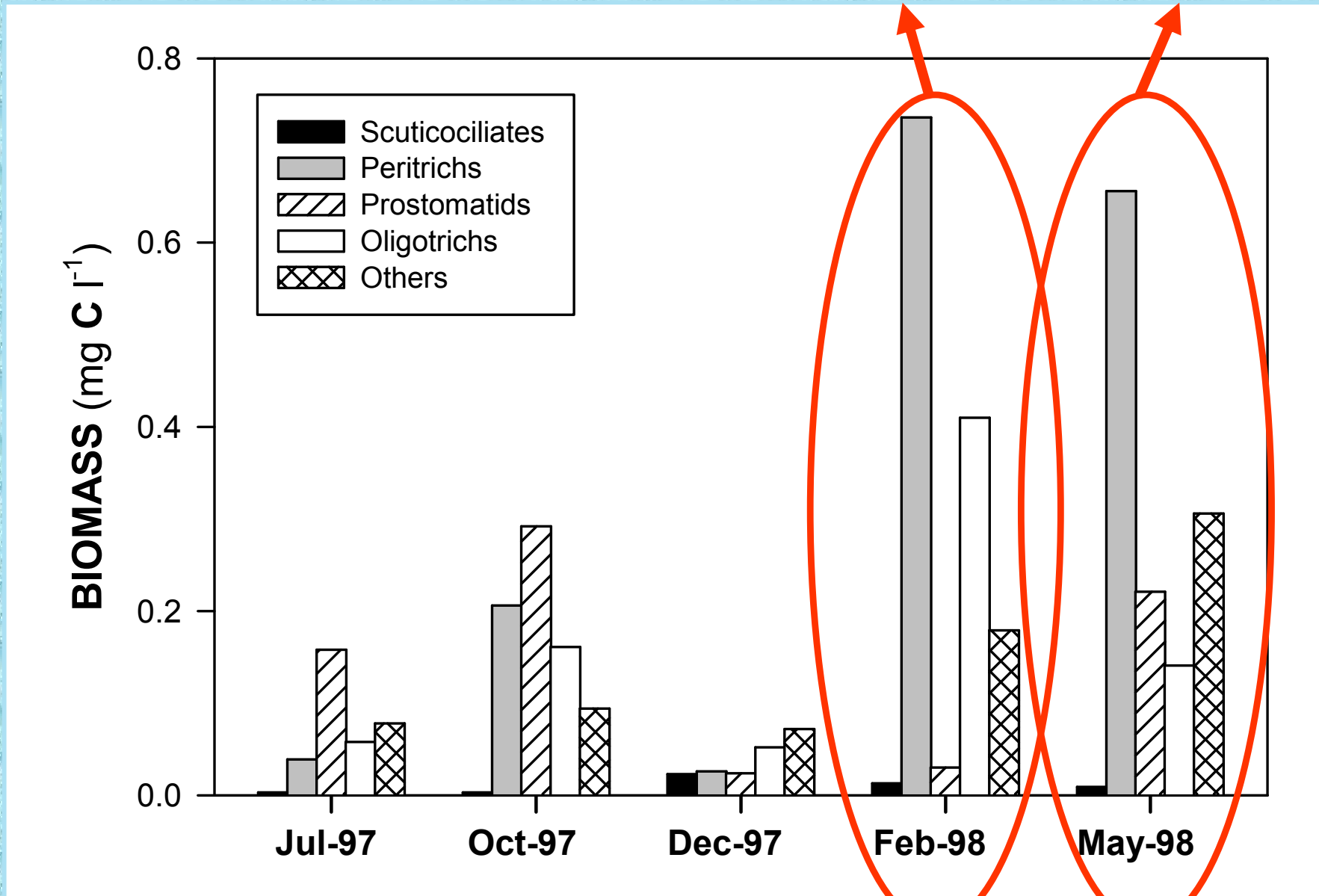
- Copepoda
- Cladocera
- Rotifera
- Algae
- Ciliates
- HNF
- Bacteria
- BDOC

Povrchový tok – přimíchání do epilimnia

NÁLEVNÍCI → Biomasa

51%

88%

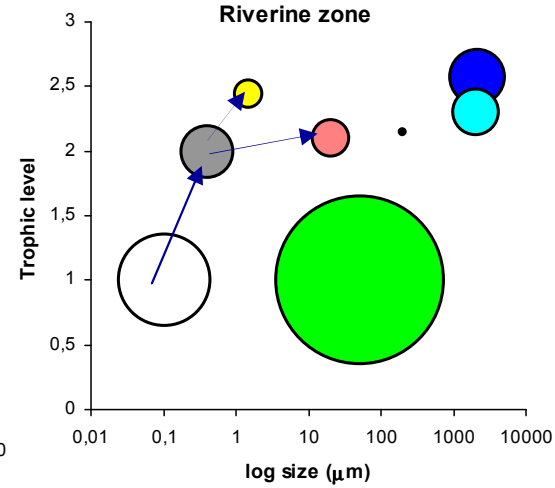
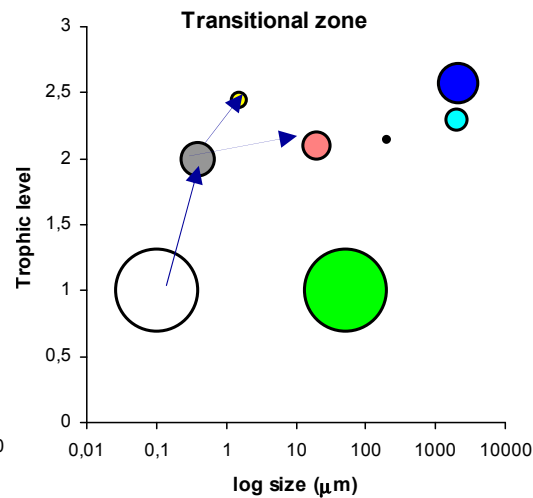
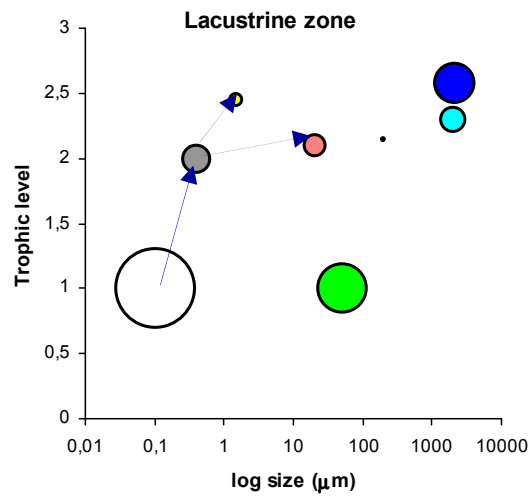

Podíl nálevníků

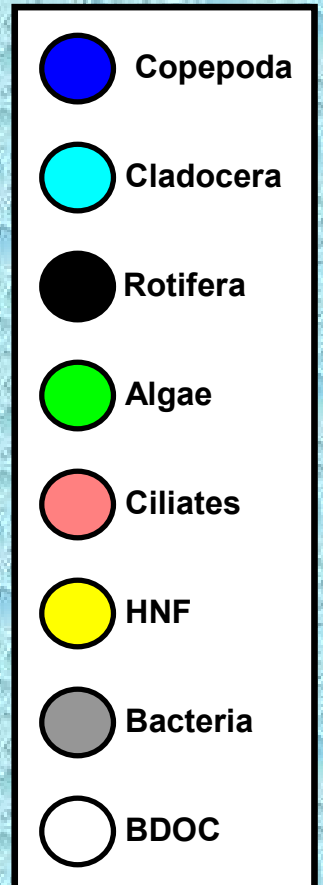
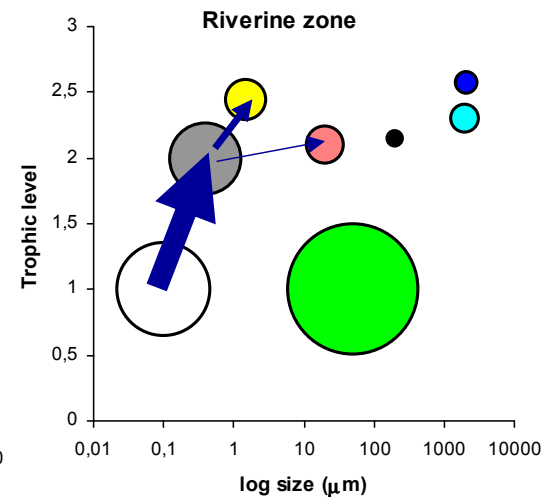
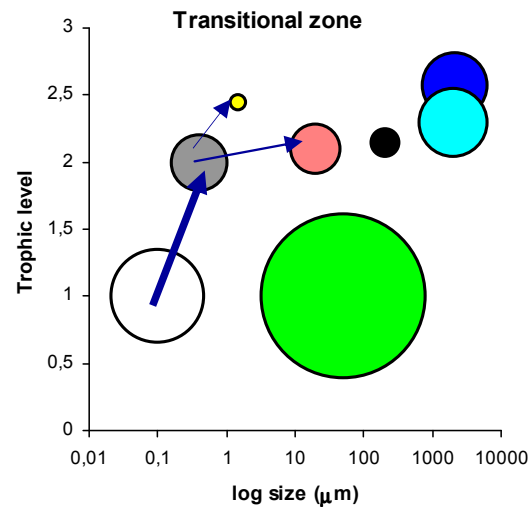
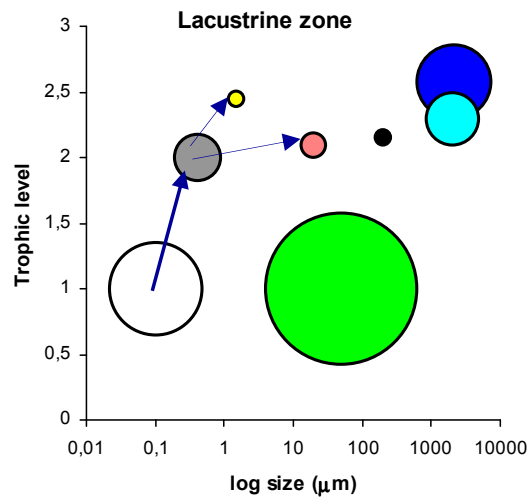
Sezónní změny

Sezónní změny v podílu org. uhlíku v planktonu

PODZIM - ZIMA

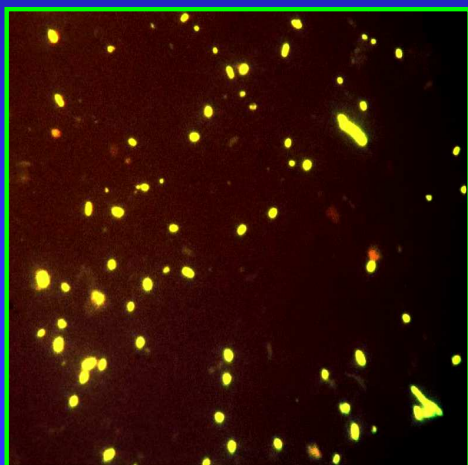

JARO - LÉTO

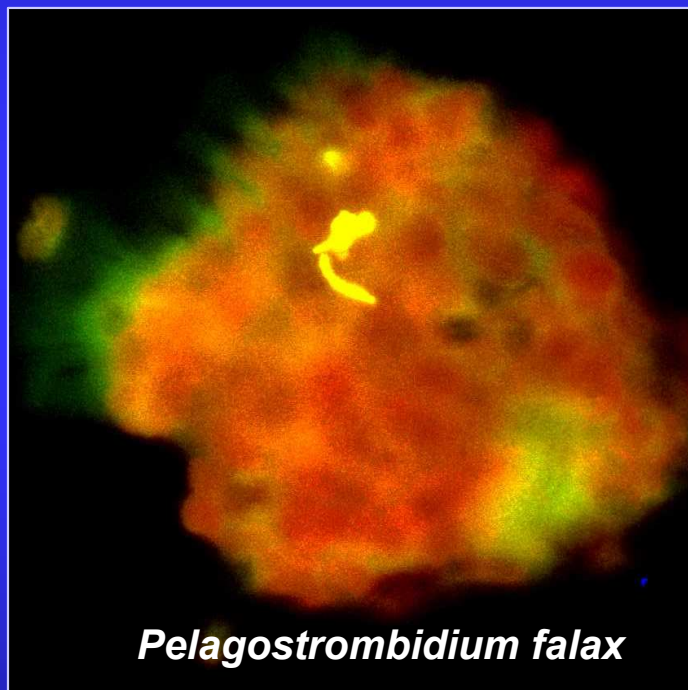

Fluorescenčně
značené bakterie

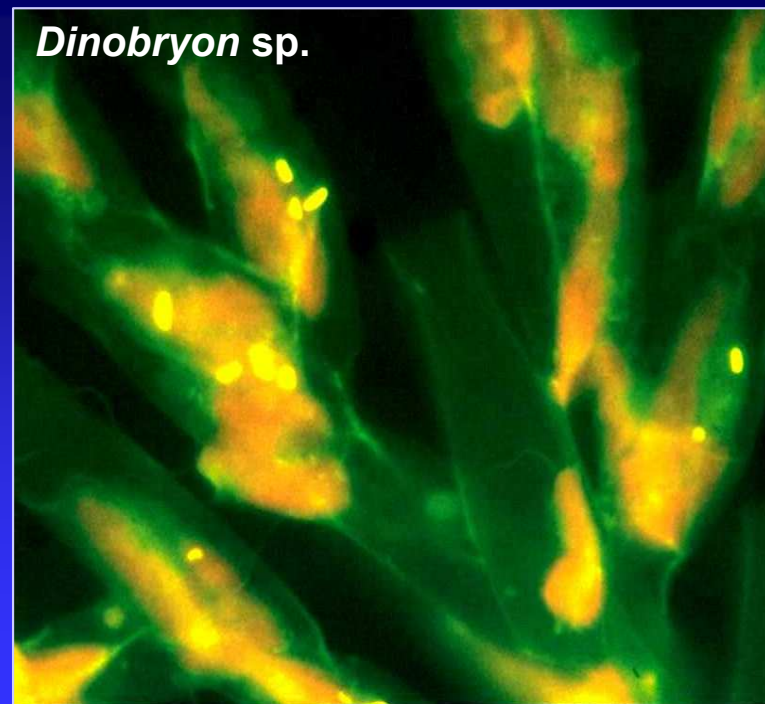

Přídavek - 5-15%
celk. počtů bakt.

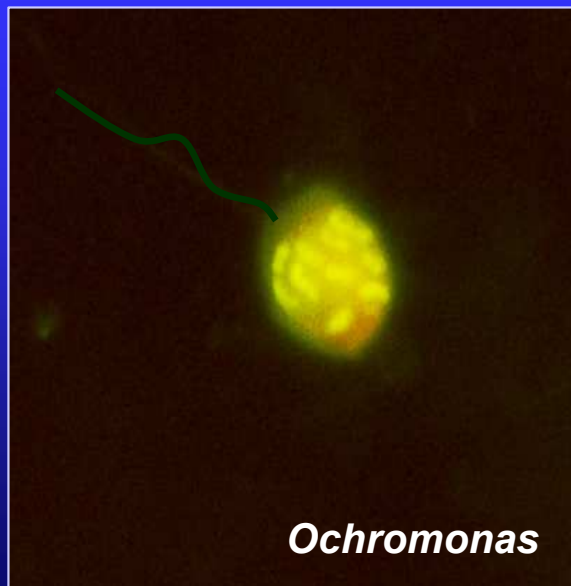

Pelagostrombidium falax

Druhově-specifické
rychlosti příjmu

Dinobryon sp.

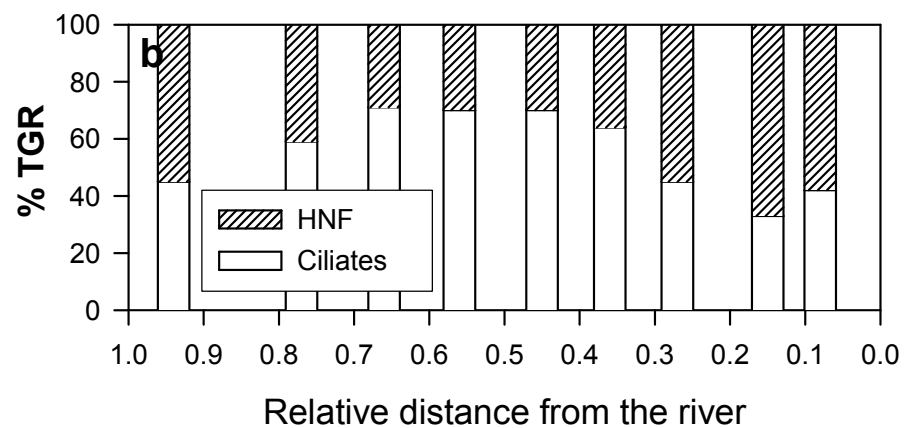
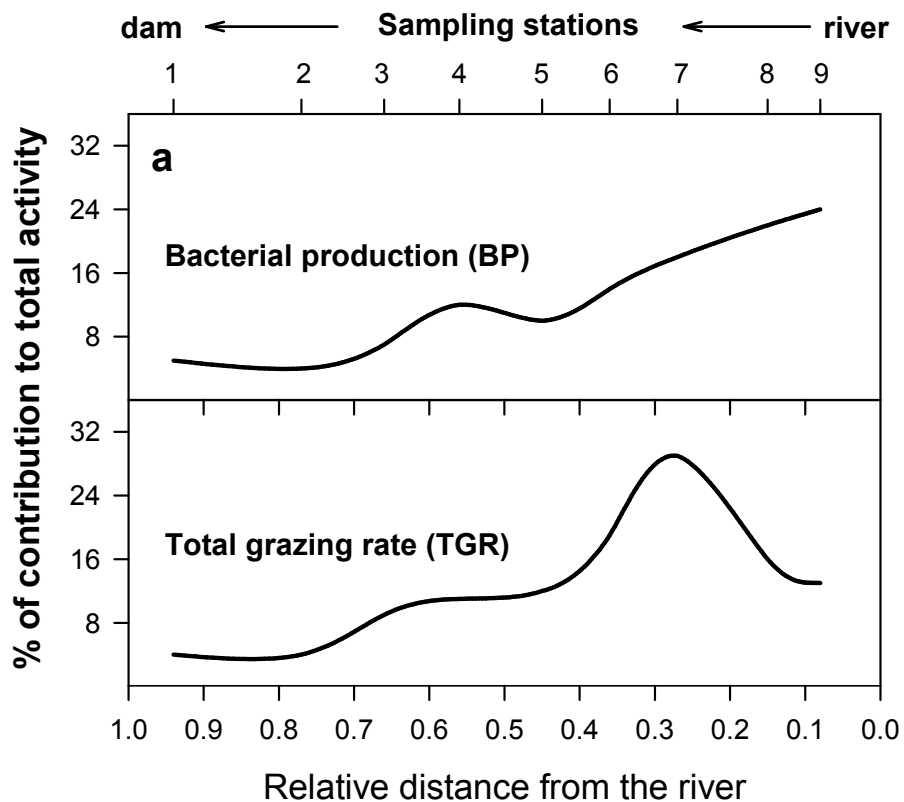

Ochromonas

Koloniální hetero-
trofní bičíkovec

Eliminace bakteriální produkce na podélném profilu

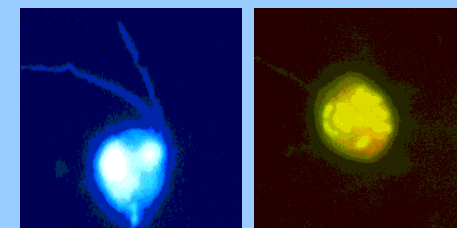
**Prvoci eliminují 95%
celkové bakteriální
produkce**

**33%
Het. bičíkovci**

**61%
Nálevníci**

Sezónní průměry

Nádrž	TROFIE	Bakteriální produkce eliminovaná prvky (%)
ŘÍMOV	Meso-eutrofní	40
ORLÍK	Eutrofní	70
SAU	Hypertrofní	85

Zvyšující se role nálevníků

≥ 50%

